

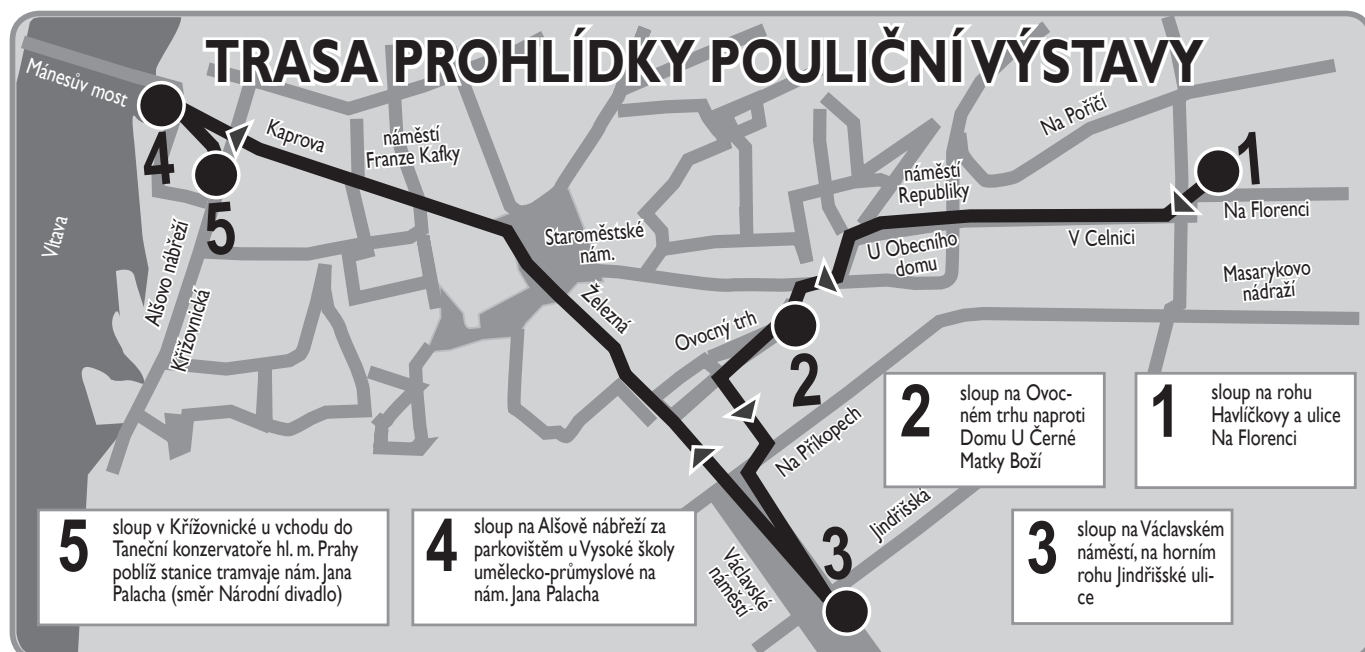
MINISTERSTVO
KULTURY

Zuzana a Eugen Brikciusovi
a Linhartova nadace uvádějí pouliční výstavu

V+W slovem i obrazem

na kterou
Ministerstvo kultury České republiky poskytlo dotaci,
hlavní město Praha grant
a Městská část Praha 1 grant.

Sestavila Zuzana Brikcius.
Graficky upravili Ivo a Táňa Hornáčkovi.
Děkujeme za pomoc Františku Cingerovi a Jaromíru Farníkovi.

Celou výstavu si můžete prohlédnout na www.hornacek.cz/vaw

1905

- 6. února se v Praze narodil Jan Werich;
19. června se v Sázavě narodil Jiří Voskovec.

1906

- 25. září se v Praze narodil Jaroslav Ježek.

1907

- V listopadu umírá v Paříži básník a excentrik Alfred Jarry.
- Pražská výstava skupiny *Osma* ohlašuje zrod moderního českého umění. Členy Osmy jsou čeští, němečtí a židovští malíři: E. Filla, B. Kubišta, A. Procházka, O. Kubín, E. A. Longen, F. Feigl, M. Horb a W. Nowak.

1909

- V září otevřel Dismas Šlambor, známý spíše jako Viktor Ponrepo, u Modré štičky v Karlově ulici první stálé kino („Divadlo živých fotografií“).
- F. Tommaso Marinetti vydává manifest futurismu.
- Robert Peary dobývá severní pól.

1910

- Franz Kafka vydává povídku *Proměna*, píše román *Proces*.
- Ing. J. Kašpar uskuteční na stroji vlastní konstrukce první veřejný let v českých zemích.
- V říjnu otevírá v Praze kabaret *Červená sedma* (J. Červený aj.).

1911

- Jaroslav Hašek zakládá *Stranu mírného pokroku v mezích zákona*, politickou mystifikaci karikující volební poměry, a vystupuje jako její kandidát.
- V Praze vznikají téměř současně dvě první české filmové konkurující si společnosti Kinofa a Ilusionfilm.

1912

- Guillaume Apollinaire píše báseň *Pásmo*, jejíž poetika ovlivnila mladou českou poezii.

1913

- Voskovec a Werich se poprvé setkávají.
- J. Waltner zakládá v pražské Řetězové ulici kabaret *Montmartre*, který se stane střediskem literární a umělecké bohémy.

- Waltrova továrna na motocykly začíná s výrobou osobních automobilů.
- Werichovi rodiče se rozcházejí; syn musí žít s otcem.

1914

- Vypukla první světová válka.
- Na filmovém plátně debutuje Charles Chaplin; jeho umění je jedním z hlavních zdrojů poetiky V+W.
- Poblíž Tomasova při ústupu rakouských vojsk umírá básník a antimilitarista František Gellner.
- Voskovecův otec je (jako sekretář ruského konzulátu a ruský důstojník) uvězněn a následující rok vyměněn do Ruska za rakouského diplomata.
- Jaroslav Ježek navštěvuje Soukromý ústav pro výchovu a léčení slepých dětí a na oči chorých v Praze na Hradčanech. Stráví tu 6 roků a 6 měsíců.

1915

- V lednu odchází T. G. Masaryk do emigrace.
- Vychází román pražského německého spisovatele a bankéře Gustava Meyrinka *Golem*, který přispěl k pověsti Prahy jako magického města.
- Albert Einstein začíná pracovat na obecné teorii relativity.

1916

- V únoru je v curyšském *Cabaretu Voltaire* založeno hnutí *dada*.
- V únoru–září probíhá bitva o Verdun, v níž padlo kolem sedmi set tisíc vojáků na obou stranách zákořů.
- Karel Kramář, Alois Rašín a další čeští politici jsou odsouzeni k smrti za velezradu. (Odsouzení byli amnestováni spolu s dalšími asi 700 českými vězni v červenci 1917.)
- J. Voskovec nesmí studovat na gymnáziu (jeho otec je občan Ruska, tedy nepřátelského státu); nakonec je mu povolena návštěva gymnázia v pražské Křemencově ulici, kde studuje i J. Werich.

1917

- V listopadu vypuklo v Rusku bolševické povstání proti prozatímní vládě; začala revoluce, která ovlivnila svět na příštích sedmdesát let a stála miliony životů.

1918

- V říjnu byla vyhlášena Československá republika.
- V Paříži vychází Apollinairova sbírka *Kaligramy* a drama *Prsy Tiresiovy*, v němž se poprvé objevuje pojem *surrealismus*. V den, kdy končí válka, autor umírá na španělskou chřipku.

1920

- V červnu se Voskocův otec vrací po letech bojů z Ruska jako kapelník legionářského 6. hanáckého pluku.
- V září zakládá E. A. Longen v sále Adria na Václavském náměstí *Revoluční scénu*.
- V říjnu je založen *Svaz moderní kultury Devětsil*, který sdružuje levicové básníky, spisovatele, malíře, architekty, divadelníky a teoretiky.
- K jeho prvním členům patří překladatel Artuš Černík, architekt Josef Havlíček, malíř a spisovatel Adolf Hoffmeister, básník Jaroslav Seifert, kritik Karel Teige, spisovatel Vladislav Vančura aj.
- Jaroslav Ježek dostává od otce starší piano.

1921

- V sešitovém vydání začíná vycházet Haškův *Dobrý voják Švejk*; V+W ho považují za jeden ze zdrojů svého humoru.
- V říjnu pochoduje Mussolini na Řím.
- Mladý básník J. Voskovec odjíždí studovat do Dijonu. Ve Francii se často vídá s přítelem z dětství malířem Josefem Šimou, na jehož přímělu je přijat do Devětsilu.
- Navštíví spolu mj. cirkus Medrano, kde ho uchvátí vystoupení tří bratrů z rodiny Fratellini; Voskovec a Werich se jimi později na jevišti budou inspirovat (mj. i při tvorbě svých masek).

1923

- V únoru umírá ministr financí A. Rašín na následky atentátu, který spáchal mladý anarchist.
- Na jaře K. Teige a V. Nezval „objevují“ *poetismus*.
- V květnu začíná ve Kbelích pravidelné vysílání čs. rozhlasu, první na kontinentu.
- V listopadu se Hitler pokusí o puč v Mnichově.
- Firma Praga spouští pásovou výrobu automobilů.

1924

- Voskovec se vrací ze studií v Dijonu.
- Oba budoucí herci se přihlašují na studia práv na Karlově univerzitě. Werich se hlásí i na filosofickou fakultu.
- J. Ježek začíná studovat na konzervatoři.

1926

- Za roli Riši v sentimentálním filmu *Pohádka máje* (režie K. Anton) je Voskovec, vystupující pod pseudonymem Petr Dolan, vyloučen z Devětsilu.
- Představením Molièrovy hry *Cirkus Dandin* v Divadle Na Slupi se oficiálně představuje avantgardní *Osvobozené divadlo*, divadelní sekce Devětsilu. U jeho zrodu stojí Jiří Frejka, Jindřich Honzl, Karel Teige, Vítězslav Nezval, Emil František Burian aj.

1927

- Chaplin natáčí *Zlaté opojení*. Brněnská odnož Devětsilu mu nabízí čestné členství; komik nabídku přijímá.
- Počátkem roku vystupuje Jaroslav Ježek (mj. jako úspěšný klavírista s improvizacemi) v Osvobozeném divadle, ještě bez Voskovce a Wericha.
- V dubnu se v Malostranské besedě, při premiéře své burlesky *Vest Pocket Revue*, představují V+W poprvé v roli klaunů. Inscenace, již převzalo Osvobozené divadlo, se dočkala 245 repríz.
- Začíná nová éra českého divadla.

Jiří Voskovec: ...nelze bezpečně zjistit, kde v potrhlem revíru V+W přestává sranda a kde začíná okouzlení či chcete-li poesie.

J. Werich, asi v roce 1910.

Setkání na rohu

Bylo nám oběma osm nebo devět let a seznámili jsme se na rohu Příkopů a Panské ulice, kam jsem šel ze školy se svým bratrancem Jaroslavem Kopeckým. Tlustý chlapec měl černé vlasy a černé oči a jmenoval se Voskovec ... Zvláštní na tom je, jak některé věci člověku uvíznou v hlavě, ještě než ví, že budou v jeho životě důležité. Vidím jako dnes se všemi drobnostkami, jak jsme se tam na rohu potkali.

Jan Werich

Mandarín s malýma očima

Poprvé jsem ho spatřil, když mi bylo sedm let. Tenkrát to byl bledý chlapeček s nápadně malýma očima. Ve škole mu říkali Číňan. Dnes je to masivní muž v nejlepších letech. Je stejně starý jako já – tak to bych prosil, že jsou to nejlepší léta. Od našeho prvního setkání podstatně vyrostl, jen oči zůstaly stejně malé.

Odvažují se tvrdit, že jsou to nejmenší oči na světě, do kterých se nejvíc vejde. Nevím přesně, jak je to s těmi mandaríny, možná že někde žije mandarín, který má ještě menší oči než můj přítel, ale jedním jsem si jist; nikde na světě není mandarína zvědavějšího. Malým očím mého přítele zatím, pokud vím, neušlo nic z toho, na čem spočinuly. ... Jiří Voskovec, 1970

V+W na ateliérové fotografii, konec 20. let.

Evangelisté srandy

V tomtéž sále, kam ještě před požárem Národního divadla chodila co dívka moje matka s mladíky v čamarách na vlastenecké plesy – v tomto sále se pro Jana a pro mne navždy rozplynuly prušácké haptáky a parade-schritty spolu s vídeňským šmalcem a flekovským pivním humorem v čiré srandě prvních němých amerických „two-reelers“. (Tenkrát se tomu v Praze říkalo a snad říká podle německého vzoru „grotesky“. Nemám ten výraz rád, protože to nebyly groteskní, nýbrž oslnivě komické filmy.) Zvonily hrany uzeneému smíchu Humoristických listů a germánsko-slovanskému polopatismu. Dostávalo se nám prvních lekcí od komiků, kteří se nikdy nesmáli vlastním vtipům, ale kteří se také nikdy nebrali vážně. To není protiklad, naopak...

Svazky bych musel popsat, abych se poklonil nejen Chaplinovi, nýbrž i mistrům, kterými nám byli Buster Keaton, Harry Langdon, Douglas Fairbanks, Harold Lloyd, Ben Turpin,

Raymond Griffith – byly jich legie, evangelistů srandy; samí to Stanislavští pro klauny V+W. A k dovršení nezapomenutelného masopustu srandovna brzkých dvacátých let se Jaroslavu Haškovi narodil Dobrý voják Švejk...

J. V., 1965

V+W jako Kozoroh a Rak v revui *Ostrov Dynamit*, 1930.

Pevnina smíchu

Podaří se nám kdy nakreslit mapu nezbadatelné pevniny smíchu? Mistři komedianti nám ukázali, že na straně polední ji omývá azurové moře poesie. A co na straně půlnocní? Je to pravda, co se šeptá, že se tam na těch ponurých březích může génus komedie shlédnout v černém jezeře tragédie? ...

Smích – tu ozvěnu našeho pláče – to křídlo úsměvu, co tluče za oknem nočního strachu, nikdy mít v hrsti nebudem. Kdybychom – nedejtež bohové – tu sladkou můru polapili, bylo by na světě po srandě.

J. V., 1965

V+W + Milča Mayerová, konec 20. let.

dada

Podívaná
PODÍVANÁ
podívaná

DVORANA UMĚLECKÉ BESEDY
Praha III., Besední 5 (u Tyršova domu),
stanice elektrické dráhy č. 5, 7, 9, 12.

Pátek a sobota

29. a 30. dubna 1927

20.
hod.

VEST POCKET REVUE

20.
hod.

Napsali a režírují: **Jiří Voskovec a J. W. Rich**

Tu- i cizozemské radovánky o 19 obrazech

Tance nastudoval **Saša Machov**

Výprava: **Jiří Voskovec, J. W. Rich, J. Javorský**

Kyselka & Pavlanský a jejich orkestr Foolish Fellows

Jednání první
Obraz 1. Muž jest abstrak fotografem rozumnějším.
Blázeň Josef, fotograf — Vlad. Müller
Sempronius Houška kolegové — J. W. Rich
Publius Ruka — Petr Dolan
Savel — V. Hyka
Obraz 2. Mena sana in corpore sano.
Sempronius Houška — J. W. Rich
Publius Ruka — Petr Dolan
Obraz 3. Hledá se námit.
Quido Maria de la Camera van — J. Trojan
Josefka, jeho diktýlo — S. Svozilová
Sekretář — J. Rousek
Blázeň Josef — Vlad. Müller
Sempronius Houška — J. W. Rich
Publius Ruka — Petr Dolan
Kancelistka —
Obraz 4. Faustovy skleněné boty.
Quido Maria de la Camera — J. Trojan
Josefka — S. Svozilová
Obraz 5. Viděl jsem již Hradčany?
Quido Maria de la Camera — J. Trojan
Josefka — S. Svozilová
Blázeň Josef — Vlad. Müller
Sempronius Houška — J. W. Rich
Publius Ruka — Petr Dolan
Obraz 6. Sazetoula je svatec.
Solo na saxofon hraje J. Bráder.
Gaston, Pařížan — J. Kopecký
Margot, místní kráčka pro Paříž — V. Petrovičová

BLACK BOTTOM
taneční
MATOUŠ & VLÁSKOVA.

Blázeň Josef — Vlad. Müller
Josefka — S. Svozilová
Quido Maria de la Camera — J. Trojan
Sempronius Houška — J. W. Rich
Publius Ruka — Petr Dolan
Detektiv — V. Hyka
Obraz 8. Banjo a potom koud.
Solo na banjo hraje C. Mrázek.
Obraz 9. Silecia pře paluba.
Kapitán Hyšena — V. Hyka
Quido Maria de la Camera — J. Trojan
Josefka — S. Svozilová
Blázeň Josef — Vlad. Müller
Sempronius Houška — J. W. Rich
Publius Ruka — Petr Dolan
Topič.

Děkuvný chorál Prosfeteleci.

Jednání druhé

Obraz 10. Made in U. S. A.
Hudební a taneční strážka.
FOOLISH FELLOWS
Tango argentino
NINA RUD' a SAŠA MACHOV.

Obraz 11. Tolstoj seho Haleček?
Blázeň Josef — Vlad. Müller
Josefka — S. Svozilová
Quido Maria de la Camera — J. Trojan
Frank, jeho nesvátný bratr — E. Trojan

Obraz 12. Pět neděl v balení.
Sempronius Houška — J. W. Rich
Publius Ruka — Petr Dolan
Anděl, místní kráčka atmosféry V. Petrovičová

Hudba sfír.

Obraz 13. Neptipadný dvojčep v krobech.
Sempronius Houška — J. W. Rich
Publius Ruka — Petr Dolan

Obraz 14. Obřivárna v Hagarandě.

Olaf, nordický stařeček — V. Hyka
Sempronius Houška — J. W. Rich
Publius Ruka — Petr Dolan
Quido Maria de la Camera — J. Trojan
Selma, místní kráčka pro Sever — V. Petrovičová
Blázeň Josef — Vlad. Müller
Josefka — S. Svozilová

Realistická sočna.

Jednání třetí

Obraz 15. Záhadné výkony ve Lhasse.
ORIENTÁLNÍ TANCE
taneční
SAŠA MACHOV.

První — J. Kopecký
Druhý — V. Hyka
Třetí — V. Hyka
Čtyř — J. Suchánek
Lepší, místní kráčka pro Východ — V. Petrovičová

Blázeň Josef — Vlad. Müller
Josefka — S. Svozilová
Quido Maria de la Camera — J. Trojan
Sempronius Houška — J. W. Rich
Publius Ruka — Petr Dolan

Obraz 16. Dva večer tance pod Cínkou sdi.

Taneční
MATOUŠ & VLÁSKOVA.

Obraz 17. Oběd s Krovětk.

Kolovraný film.
Blázeň Josef — Vlad. Müller
Josefka — S. Svozilová
Quido Maria de la Camera — J. Trojan
Článek — J. Kopecký

Tance čínských tanečníků.

MACHOV, MATOUŠ & KOPECKÝ.
Obraz 18. Obraz osmačty.
Sempronius Houška — J. W. Rich
Publius Ruka — Petr Dolan
Obraz 19. Vídeň dobře doma sežít.
Sempronius Houška — J. W. Rich
Publius Ruka — Petr Dolan
Olga, místní kráčka pro Střední Evropu — V. Petrovičová
Blázeň Josef — Vlad. Müller
Josefka — S. Svozilová
Quido Maria de la Camera — J. Trojan

FINALE.

Zajistěte si vstupenky v předprodejích: U Truhlářové, Habelové, Urbánka (u Národního divadla), v Hudební Matici Umělecké Besedy, Praha III., Besední 3 (telefon 428-3-0) v Nakladatelství Odeon, J. Fromek, Praha III., Chotkova 11. U pokladny prodej vždy hodinu před začátkem.

V. Paláček a Fr. Kraus, Praha I.-159.

Kupuje se hrobka

Jednoho dopoledne zazvonil v mém bytě Werich, a když jsem otevřel dveře, řekl naprosto vážně: „Maucta, já jsem slyšel, že máte na prodej hrobku.“ Já právě tak vážně a věcně jsem odpověděl: „Ano, mám. Račte dál, já vám ji ukážu.“ Zavedl jsem ho do svého pokoje (bydleli jsme tehdy ještě oba u rodičů), ukázal mu na skříňku, načež následovalo asi dvacet minut naprosto naturalistického obchodního rozhovoru, kdy jsem si vyměňovali informace a posudky o kvalitě, slohu, materiálu, trvanlivosti a váze hrobky; pak nastalo smlouvání o ceně, které jsme však vedli převráceným způsobem: tj. kupec nabízel víc, než majitel požadoval. Konečně jsme se nedohodli a Werich uraženě odešel, zatímco já za ním na schodech pokřikoval potupné poznámky. Teprve za chvíli se Jan vrátil, už ne „v roli“, a pak jsme se teprve zasmáli. J. V.

J. Werich (vlevo) a J. Voskovec ve své první hře *Vest Pocket Revue*, 1927.

TŘI STRÁŽNÍCI

Tempo di foxtrot (Moderato)

Ze hry OSTROV DYNAMIT

Dej-te si tu po - zor! Ne-há-dej-te se, pro-sím vás,
ne-há-dej-te se, pro-sím vás, ne-há-dej-te se, pro-sím vás teď, bu bu bu!
Kdo se hádá? Já to nejsem. Dejte pokoj nebo vám tu, na mou duši, vrazím jednu

...

Před strážníci stáli truchlíci
Tři strážníci asi ve tři v noci
Strážníci tři byli v rozepři
Kdo zůstane hlídat ve strážnici
A že se nepohodli, neměli pohodlí
Před strážníci stáli plačící
Na ulici sami tři strážníci
Nehádejte se, prosím vás
Nehádejte se, prosím vás
Nehádejte se, prosím vás!
Teď! Bu-bu-bu!
Kdo se hádá?
Já to nejsem.
Dejte pokoj, nebo vám tu,
namouduši, vrazím jednu
Hned přes hubu!
Kdo tam půjde?
Já tam nejdu!
Jděte tam vy!
Ať tam jde von!
No tak pudeš, nebo nepudeš?
Nepudu!
No tak, páni, tak se o tom
dohodneme po půlnoci

PARAMOUNT REVUE

Režie: E. JANIŠ a CHARLES de ROCHFORD.

Osoby:

VOSKOVEC & WERICH

Clara Bow	Maurice Chevalier
Lillian Rothová	Nino Martini
Evelyn Brent	Buddy Rogers
Zelma O'Neil	Leon Erroll
Mizzi Green	Jack Oakie
Helena Kane	Denis King
Nancy Carroll	Abe Lyman
Mary Briando	George Bancroft
Jean Arthur	Cary Cooper
Fay Wrayo	Richard Arlen

Mimo těchto uvedených hvězd vystoupí celý Paramount ensemble ve skvěle vypravených originálních a zábavných scénách.

Taneční sbor.

Taneční sbor.

Písnička Tři strážníci ze hry Premiéra Skafandr (1929) zazněla i v české části Paramount Revue, celosvětového filmu skečů a gagů americké společnosti Paramount Film.

Voskovec a Werich

Původní česká scéna.

Tři strážníci

Hudba Jaroslava Ježka.

NA POŘÍČÍ

Na Poříčí dítě křičí ženská drhne schody
Dítě brečí ženská klečí a myslí na svody
Matko boží s tvým jezulátkem
Muský to nejsou lidi
Než se zas pátek sejde s pátkem
Za ženskou se stydí – ach jo!
Já neměla u Anděla tenkrát rande mít
Z choutek těla nemusela jsem matkou být
Matko boží s jezulátkem tvým
Von měl tak modrý voči
Před sebou jako dnes ho vidím
Hlava se mi točí – ach jo!

...

Plakát Františka Zelenky, 1930.

Nejsem si jist datem, vím však, že jsme napsali slova a Ježek hudbu jako příspěvek do Almanachu Kmene, každoroční publikace Svazu československých nakladatelů; onoho roku byl almanach redigován na téma lásky. Písničku jsme nezařadili do žádné hry, ale nahráli na desku, která zejména po válce doznala velkého lidového úspěchu.

(J. V.)

Plakát Františka Zelenky, 1930.

MINISTERSTVO
KULTURY

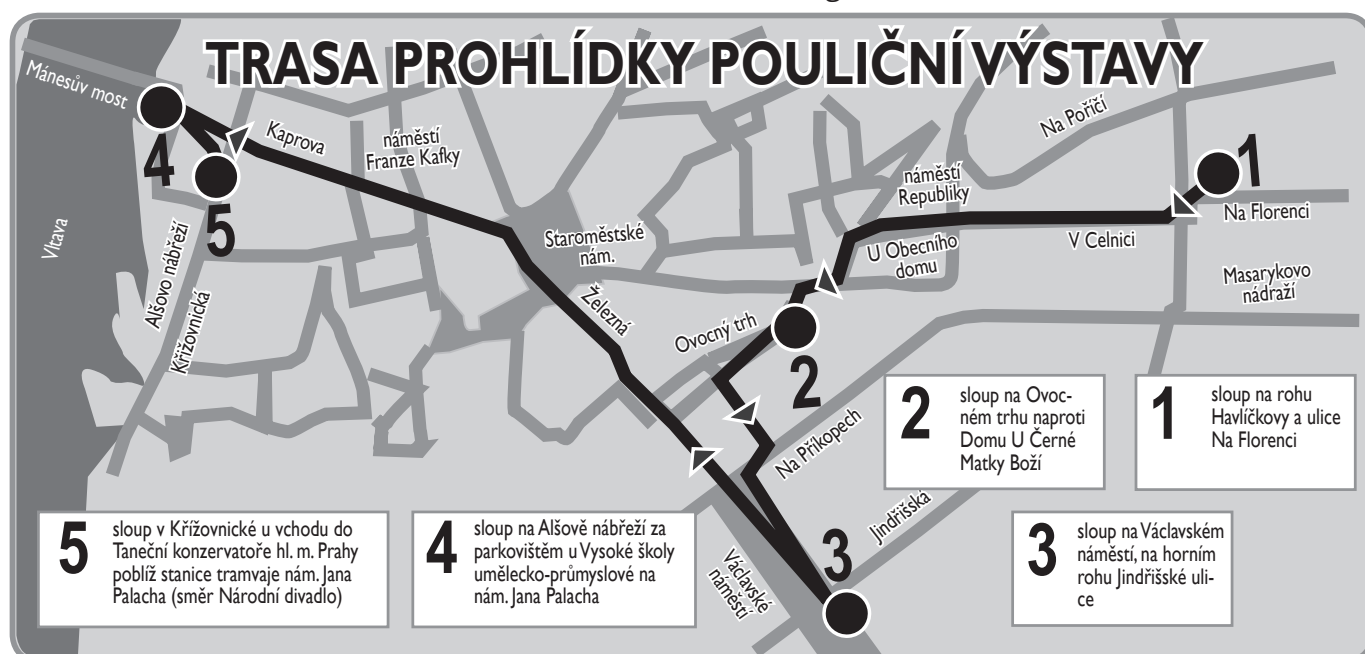

Zuzana a Eugen Brikciusovi
a Linhartova nadace uvádějí pouliční výstavu

V + W

slovem i obrazem

na kterou
Ministerstvo kultury České republiky poskytlo dotaci,
hlavní město Praha grant
a Městská část Praha 1 grant.

Sestavila Zuzana Brikcius.
Graficky upravili Ivo a Táňa Hornáčkovi.
Děkujeme za pomoc Františku Cingerovi a Jaromíru Farníkovi.

Celou výstavu si můžete prohlédnout na www.hornacek.cz/vaw

1927

- V únoru vystupuje v *Osvobozeném divadle*, scéně uměleckého sdružení *Devětsil*, úspěšně se svými improvizacemi student konzervatoře Jaroslav Ježek (21).
- V dubnu se při premiéře *Vest Pocket Revue* v pražské Umělecké besedě představují Jiří Voskovec (22) a Jan Werich (22) poprvé v roli klaunů. Představení, které převzalo Osvobozené divadlo, se dočká 245 repríz.
- Začíná nová éra českého divadla.

1928

- Premiéry her V+W v Osvobozeném divadle (v sálu Umělecké besedy na Malé Straně): *Smoking revue* (88 repríz), *...si pořádně zařádit* (46 repríz), *Gorila ex machina* (73 repríz).
- Stálou součástí představení V+W se stávají forbíny, improvizované klaunské dialogy na předscéně, které mj. reagují na aktuální události.
- Osvobozené divadlo uvádí fantaskní drama A. Jarryho *Král Ubu* (v titulní roli J. Werich, matka Ubu S. Svozilová, kapitán Obruba J. Voskovec; režie J. Honzl).

1929

- Premiéry her V+W v Osvobozeném divadle nejprve v sálu Adrie na Václavském náměstí: *Kostky jsou vrženy* (58 repríz) a *Premiéra Skafandr* (61); pak v sálu U Nováků ve Vodičkově ulici, kam se divadlo přestěhovalo: *Ličení se odročuje* (37) a *Fata Morgana* (117).
- Jaroslav Ježek se stává stálým spolupracovníkem OD.
- V+W+J, spolu s režisérem Jindřichem Honzlem, ovládají Osvobozené divadlo.
- J. Havlíček a K. Honzík navrhují budovu Všeobecného penzijního ústavu na Žižkově, monstrem, jež proměňuje tvář Prahy.
- K. Gottwald se dostává do čela komunistické strany; sedm českých spisovatelů na protest vystupuje ze strany. V. Vančura, J. Hora a J. Seifert se tam již nevrátí.

- Krachem na newyorské burze začíná světová hospodářská krize.
- J. Voskovec získává po Honzlovi koncesi na provozování Osvobozeného divadla.
- Jan Werich se žení se Zdenkou Houskovou; budou pak spolu více než padesát let.

1930

- Osvobozené divadlo uvádí hry V+W *Ostrov Dynamit* (101 repríz) a *Sever proti Jihu* (158).
- Jevištním výtvarníkem OD se stává architekt František Zelenka, stálou součástí souboru je choreograf Joe Jenčík se svými tanečnicemi (Jenčíkovy girls).

1931

- V pařížských ateliérech Gaumont natáčeji V+W svůj první film *Pudr a benzin* (režie J. Honzl).
- Osvobozené divadlo uvádí jejich hry *Don Juan & comp.* (114 repríz) a *Golem* (186).
- V listopadu Voskovec, Werich a Ježek spolupodepisují manifest proti střelbě policie do demonstrujících dělníků.

1932

- Osvobozené divadlo uvádí dvě hry: *Robin zbojník* (82 repríz) a *Caesar* (192), který je považován za první přímou politickou satiru V+W.
- Protagonisté OD hrají ve filmu *Peníze nebo život* (režie J. Honzl).

1933

- Osvobozené divadlo uvádí hry V+W *Svět za mřížemi* (167) a *Osel a stín* (187); zde autoři přicházejí s přímou kritikou nacismu; hra měla velké problémy s cenzurou.
- V lednu se v Německu dostává k moci Hitler.
- V ČSR vrcholí hospodářská krize.
- E. F. Burian zakládá divadlo *D 34*.
- Vzniká „Šaldův komitét“ na pomoc uprchlíkům.
- Jsou dostavěny filmové ateliéry Barrandov.

1934

- Osvobozené divadlo uvádí hry V+W *Slaměný klobouk* (Voskovcův překlad volně podle Labiche, 83 repríz) a *Kat a blázen* (115).
- Druhá hra vyvolává protesty, demonstrace a nechutné útoky v pravicovém tisku. V+W se rozhodují divadlo uzavřít a věnovat se filmu.
- J. Werich hraje hlavní roli ve snímku *U nás v Kocourkově* (scénář K. Poláček, režie M. Cikán).
- J. Ježek se (spolu s V. Nezvaletem, K. Teigem, J. Štyrským, Toyen, B. Broukem aj.) stává členem *Pražské surrealistické skupiny*.
- V červnu Německo zažívá „noc dlouhých nožů“.
- V listopadu probíhají v Praze studentské pouliční bouře pod záminkou boje o insigne Karlovy univerzity.

1935

- Sezónu odehraje ansámbl Osvobozeného divadla pod názvem *Spoutané divadlo* v divadélku Rokoko na Václavském náměstí; premiéru tu má *Balada z hadrů* (245 repríz), inspirovaná životem Françoise Villona.
- V+W natáčeji film *Hej rup* (režie M. Frič).
- V září jedou Werich a Ježek na divadelní festival do Moskvy. Voskovec jako syn carského důstojníka a českého legionáře nedostal vstupní vízum.
- V říjnu se narodila Werichům dcera Jana.

1936

- Po návratu Osvobozeného divadla na scénu U Nováků ve Vodičkově ulici uvádějí V+W dvě své hry: *Nebe na zemi* (107 repríz) a *Rub a líc* (189).

- Začíná občanská válka ve Španělsku.
- V Praze si vzal život Bedřich Feuerstein, autor řady jevištních výprav OD.

1937

- Premiéry OD: *Panorama* (85 repríz) a *Těžká Barbora* (179).
- V+W točí svůj poslední společný film *Svět patří nám* (režie M. Frič).
- V září umírá T. G. Masaryk.

1938

- J. Ježek podepisuje protest 24 českých intelektuálů proti stalinským procesům v Moskvě.
- V dubnu proběhne premiéra hry V+W *Pěst na oko*.
- Na novou sezonu chystají V+W neutrálnější hru podle Nestroye *Hlavou proti mihuli*, kvůli mobilizaci (Voskovec narukoval) a mnichovským událostem však jejich divadlo sezonu nezahájí.
- Brzy nato je Voskovcovi policejně odebrána licence na provoz Osvobozeného divadla.
- Divadlo od V+W kupuje a ansámbl zachraňuje přítel obou herců komik Jára Kohout.
- V prosinci umírá Karel Čapek.
- 31. prosince odlétá J. Voskovec se svou francouzskou ženou Madeleine Meinovou do Curychu a odtud vlakem do Paříže, kde se později setkává s Werichem a Ježkem.
- Slavná éra Osvobozeného divadla V+W končí. Trvala pouhých deset let.

František Bidlo, karikatura ke hře *Osel a stín*.

**Jan Werich: Miluju pohled do hlediště,
když lidi se smíchem kotácejí jako
bárky ve vichřici srandy.**

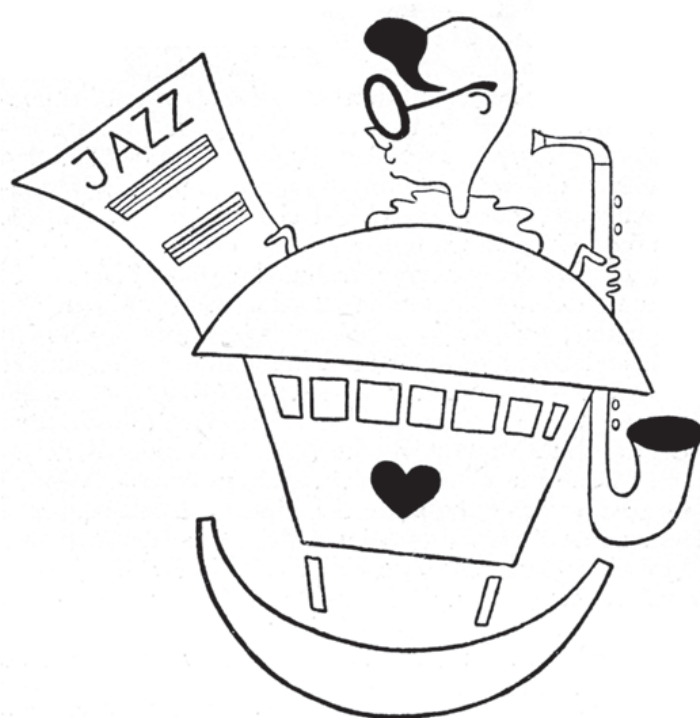

V+W+J, 1939.

Ježek přichází

Od premiéry *Vest Pocket Revue* zůstal již jazzový orchestr nerozlučně spjat s Osvobozeným divadlem, neboť skupina Voskovcova a Werichova stala se jeho součástí a to nejživotnější a nejplodnější. Orchester složený z mladých a talentovaných hráčů pod vedením Josefa Kyselky se neustále tříbil, a když Teddy Sinclair navštívil Prahu se svým renomovaným orchestrem, viděli jsme s překvapením a uspokojením, že se mu orchestr Osvobozeného divadla nejenom v mnohém ohledu rovná, nýbrž že ho i předčí. Po této revui byl jsem pozván Osvobozeným divadlem k spolupráci...

*J. Ježek, Hudba v Osvobozeném divadle,
časopis Vest Pocket Revue č. 1, 1929*

František Bidlo, Jaroslav Ježek.

O světovém Absurdnu

A VESTPOCKETKA byla dohrána – a svět se točil dál – a s ním i náš spektroskop srando-poeticko-satirický. A spektrum světa se v něm posouvalo čím dál naléhavěji k satíře. Počasí se kabonilo. Mír, který se tak mnohým z nás mladíků po první světové válce zdál zajištěn aspoň na století, se povážlivě trhal. V Římě už ze svého balkonu hulákal první ze série krvavých fašistických šašků – na Dálném východě se měl k dílu japonský militarismus – a světové Absurdno si nasadilo novou bláznovu čepici: tentokrát to byl šišák hospodářského chaosu. To už byla dohrána tragická fraška německé inflace, kdy nádeníci si nosili domů výplatu v pytlích bezcenných papírových milionů.

Jiří Voskovec, 1965

Když si ještě mysleli, že budou spolu navždy...

Obecenstvo hrálo spolu

Od revue *Fata morgana* se těšilo Osvobozené divadlo obrovským úspěchům. Premiéry se staly událostí a dostat se na ně bylo umění. Již nástup Ježkův k dirigentskému pultu vyvolal zuřivý a dlouhý potlesk. Óvzduší bylo nabito elektrinou očekávání, vzruchu a nadšení, které se uvolňovalo při první příležitosti. Přítomnost mnoha významných lidí z tehdejšího uměleckého života dodávala představení lesku. Vedle této elity naplňovalo prostor hlediště až k prasknutí především mládí. Toto obecenstvo bylo chytré, citlivé, spolu hrálo.

Václav Holzknecht, 1959

Vlasta Burian a V+W ve skeči *Sanatorium Dr. Hormona*; hrálo se jen na Silvestra 1933.

Otec Voskovec a matka Werich

Chodíval jsem do šatny pozdravit se s Voskovcem a Werichem, a znaje jejich slabost pro smích, hledal jsem občas způsob, jak se „zastat“ Štyrského, když oba ředitelé měli jeho kousků až po zuby. Štyrský měl ten nešťastný zvyk, že před premiérou pil o závod s divadelním mistrem v buffetu Adrie a mohli ohrozit představení. Propůjčil jsem všecku dadaistickou fantasií k tomu, abych vyličil tyto pitky tak, že jsem „šéfy“ rozesmál a usmířil především Voskovce, neboť Werich nebyl ani trochu nesmiřitelný a měl široké srdce. Za zasmání by byl dovedl dát duši, a proto sám dovedl rozesmávat vždy a všechny. Jako ředitel hrál roli maminky, která hubuje, ale odpouští, a „otcovské starosti“ přenechával Voskovcovi, v jehož srdci bylo cosi bolestně nalomeného. Teprve mnohem později mě dal nahlédnout Voskovec do svých citových tajemství, zvláště když mi přečetl kusy svého románu, který tajně psal po dlouhá léta, a myslím, že Werichovi, který byl bezstarostnost sama, ubíral starosti nejen Voskovec, ale i velická černovlasá dívka, která trpělivě vysedala v kabině pokladny a na níž se mohl spolehnout jako na nikoho jiného, Zdenička Housková, která se stala později paní Werichovou. Werich s ní chodil ještě před premiérou Vestpocketky a uchránil se s ní mnoha omylů, neboť to byla dívka nejen hezká, nýbrž i moudrá a energická.

Vítězslav Nezval, 1957

V+W jako „stoprocentní muži“ ve hře *Golem*, 1931.

Werich píše rodičům, proč je nepozval na svatbu

Já už mám takovou povahu, že nesnesu nic, co je oficiální, při čemž se dělají jakékoli projevy, nenávidím věci, které se zovou krokem do života nebo tak nějak. Proto také nenávidím sňatky, pohřby, křtiny, návštěvy, příbuzenské projevy a styky a záležitosti podobného druhu. Je nasnadě, že z tohoto důvodu ženil jsem se asi, jako když se kupují cigarety. Šli jsme tam pěšky, za 10 minut jsme zase vyšli, šli jsme pro pas, pak na oběd a pak jsme šli do přeludárny s Hašou na divadelní poradu. A je to. Proč jsem tak dělal, to jsem Vám nahore napsal a nedávno řekl. Mrzelo by mne, kdybyste si mysleli, že jsem to dělal z nějakého jiného důvodu... 1929

Jan Werich se svou ženou Zdenkou Houskovou.

František Langer píše V+W

Milí přátelé,

je už nejvyšší na čase, že se zas vrátíte k divadlu. Chybíte pražskému kulturnímu životu, ovšem především tomu neúplnému a rozviklanému orchestru, který dohromady tvoří pražská divadla. Brali jste na sebe v největší míře povinnost bezprostředního vztahu k živé aktualitě, něco, co se dnes již ztrácí ze seznamu úkolů divadla. Tak konejte dál za ostatní, co nemohou, nesmějí nebo nedovedou.

A těším se, že budete hrát v bývalém Rokoku. Mám tu místnost rád. Bude to intimnější – budete s námi, se svým obecnstvem, v těsnějším styku. Ale neříkejte si Spoutaní. To zní sentimentálně. Vypadalo by to, jako byste se nechali spoutat. A tak zlé to není ani s Vámi, ani s námi.

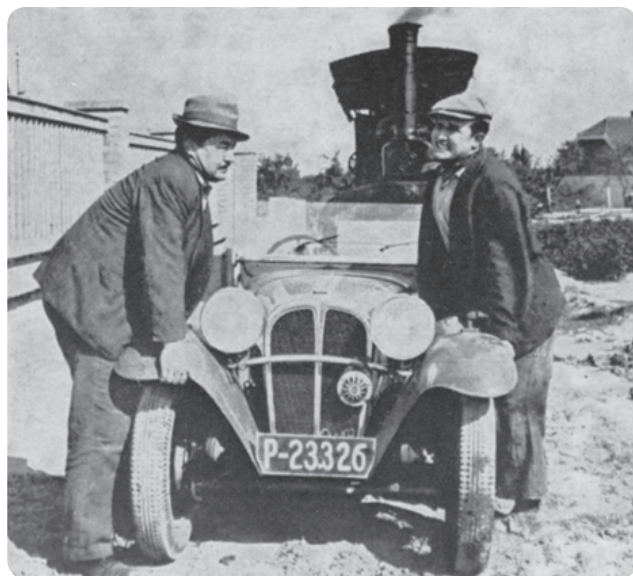
in čsp. V+W *Lokální patriot*, 2. 11. 1935

Karel Čapek píše V+W

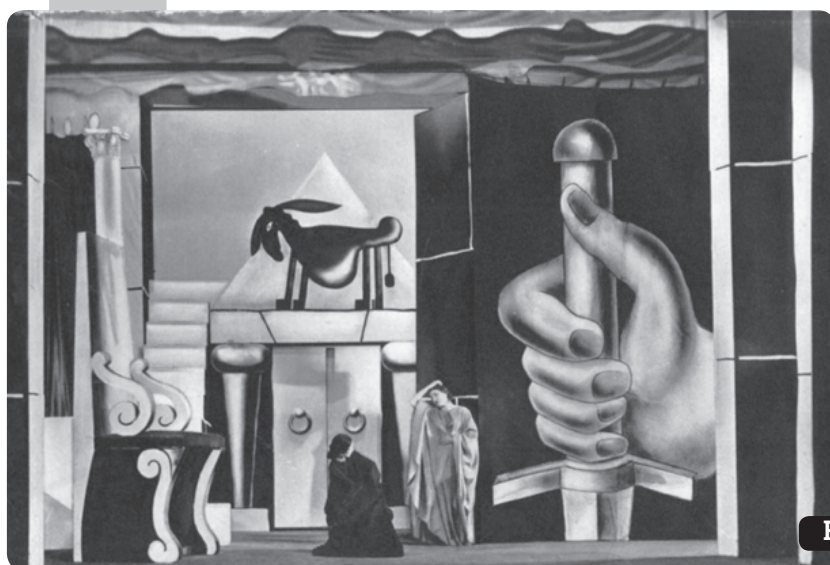
Milí přátelé,

potřebujeme (nikoliv Spoutané, ale) Osvobozené divadlo předně proto, že by nám chyběly naše milé herecké osobnosti i ten úsek divadelní kultury, jímž pro nás vaše divadlo bylo, a za druhé proto, že demokracie potřebuje trochu toho humoru, úsměvu a satiry: zasmušilá a kožená demokracie by přestala být demokracií.

čsp. V+W *Lokální patriot*, 11. 9. 1935

V+W ve filmu *Hej rup*, 1934.

O politickém divadle

Psali bychom nejraději pro své divadlo divoké fantazie, bláznivé frašky a absurdní pohádky. Ale na takovou radost bylo pozdě. Věřili jsme, že i kdyby všichni divadelní autoři světa si slíbili, že budou psát výhradně protidiktátorské hry, bylo by jich stále ještě málo.

... Po *Caesarovi* už pro nás z politického divadla nebylo návratu. Fašismus se šířil jako rakovina, a tak jsme všichni museli zůstat u lůžka nemocné Svobody. Ne že by nás to bylo zvlášť těšilo.

Feuersteinova scéna ke hře *Osel a stín*.

J. V., 1965

O podstatě divadla

Věříme hluboce a věrně ve fantastickou podstatu divadla a jsme vášnivými vyznavači divadelního kouzelnictví. Divadlo je umění, které patří do oblasti optických klamů, eskamotérských kousků, světelných fontán, ohňostrojů a kejklářství. Nuže, ohňostroj nikdy neimituje a chce-li snad nejvýš občas znázornit déšť, je to déšť zlatý, nebo ohnivý, či praskající a kouřící – v každém případě

je to však déšť z plamene a světél, který ze stanoviska estetického není imitací či reprodukcí deště, nýbrž nádherným čirým příkladem básnické metafory. Pyrotechnikův zlatý déšť vynáší tedy rafinovaným a dokonalým řemeslem pojem deště nad pevnou půdu trapného realismu do oblak fantazie.

V+W v programu hry *Nebe na zemi*, 1936

Co nás čekalo

Nikdo jsme si tenkrát ovšem nedovedli představit, co nás čeká. Svět koncentráků, mučení, plynových komor, pálení knih – a brzy i těch, kdo je psali a čtli, to bylo nad dosah imaginace. Právě tak jako období, jež bylo později eufemisticky nazváno *kult osobnosti*. Tím méně pak kdy koho napadlo, co budou zanedlouho znamenat pro každého na světě dvě japonská slova, Hirošima a Nagasaki.

J. V., 1965

Setkání v šatně Osvobozeného divadla, 1936.

Režiser Meyerchold v rozmluvě s Voskovcem a Werichem

Co napsal Meyerchold do památníku Osvobozeného divadla

V roce 1913 můj přítel, zemřelý básník Apollinaire ukázal mi jednu představení v cirkus MEDRANO, a po výkonech, které jsme toho večera viděli, Apollinaire zvolal: Ejhle herci, kteří zachraňují pro umělce divadlo, herce a režiséry komedií dell' arte. Po tomto večeru byl jsem ještě několikrát v cirkus Medrano, už bez Apollinaire, znovu jsem se chtěl omamovat »durmanem« komedie ex improviso. Bez Apollinaire jsem už neviděl v cirkus Medrano italských lazzi. Nebylo už umělců, které mi ukázal Apollinaire. Hledal jsem je se smutkem a touhou v srdci, ale nenacházel. Až dnes dne 30. října 1936 v postavách nezapomenutelné dvojice V & W uzřel jsem opět »zanni« a znovu jsem byl okouzlen výkony, vyrůstajícími z kořenů italské improvisované komedie.

Ať žije Comedia dell' arte. Ať žijí Voskovec & Werich.

Vsevolod Meyerchold.

CIVILIZACE

Ze hry OSEL A STÍN

Tempo di foxtro (Allegro)

1. Když ješ - tě ci - vi - li - sa - ce ne - by - la, vlá - la ce - lým
 2. Jak do - svěd - čí před - po - top - ní ná - le - zy, Di - lu - vi - um
 3. Mí - sto je - ky - ně teď li - di ma - jí dům, vy - ná - lez ko -

ši - rým svě - tem i - dy - la. Li - di by - li jen na - ha - té
 ne - zna - lo vy - ná - le - zy. Jed - no - ho dne při - šlo li - dem
 la hna - li ad ab - surdum. Za - po mně - li, že ko - la pa -

o - pi - ce, bron - to - sau - rus vál - co - val jim sil - ni - ce.
 za těž - ký, cho - dit lí - čit na ma - mu - ty jen pěš - ky.
 tří k vozům, všu - de jsou ko - leč - ka a ni - kde rozum.

V po - led - ne mu da - li met - rák přes - lič - ky
 Vy - psa - li sou - těž na vy - ná - lez ko - la,
 Ko - le - ček ze zla - ta je čím dá - le víc,

a pak v je - ho stí - nu hrá - li ku - lič - ky. Bron - to - sau - rus
 ne - tu - ší - ce, co to ko - lo vy - vo - lá. Kaž - dy ko - lo
 jen - že ta ko - leč - ka už ne - pla - těj nic. Ci - vi - li - za -

žral, li - do - op si hrál. Když do - stal hlad, tak si vzal a
 chtěl, dal za ně co měl. Ten co ko - lo vy - myslel, čím
 ce ne - ní le - gra - ce, to je moc ko - leč - ka a všu -

po - tom klid - ně spal. K obě - duměl dat - le. k ve - če - ři zas

V+W jako Skočdopols a Nejezchlebos ve hře Osel a stín, 1933.

...
 My už nejsme lidi
 My jsme jenom partaje
 Žádný z nás nevidí
 V čem ta chyba je -
 Nikdo neví, kudy na to
 Jeden volá: Zrušte zlato!
 Tamten po něm hází bláto
 Ten ví, kolik tamten krade
 Staří volají: Zkrotte mladé!
 Ten to řeší čistou rasou
 Stát brečí nad prázdnou kasou
 Kdo prej šetří ten má za tři
 Slovani jsou všichni bratři!
 Národ volá: Chceme práci!
 Továrny se nevyplácí
 V dolech se nefará
 A v takové situaci
 Zazní fanfára:
 Že přišel
 Spásonosný osel
 Už věříme oslovi
 Jen když nás ten osel
 Hlučně osloví

STREJČEK HLAD

Ze hry RUB A LÍČ

Tempo di blues (Andante)

Bez hla - vy a bez pa - ty — svět je ja - ko pustá u - li -

ce, ješ - tě k to - mu vče - ra, pane, vy - li - li mi pé - ra z by - tu,

...
 Bez bytu a bez šatů
 Jdou za mnou jen stopy zavátý
 Po všechny ty roky - pane
 Dupou za mnou kroky - pane
 A šlapou mi přímo na paty
 Když se ohlídnu zase vidím
 Jen za sebou své stopy zavátý

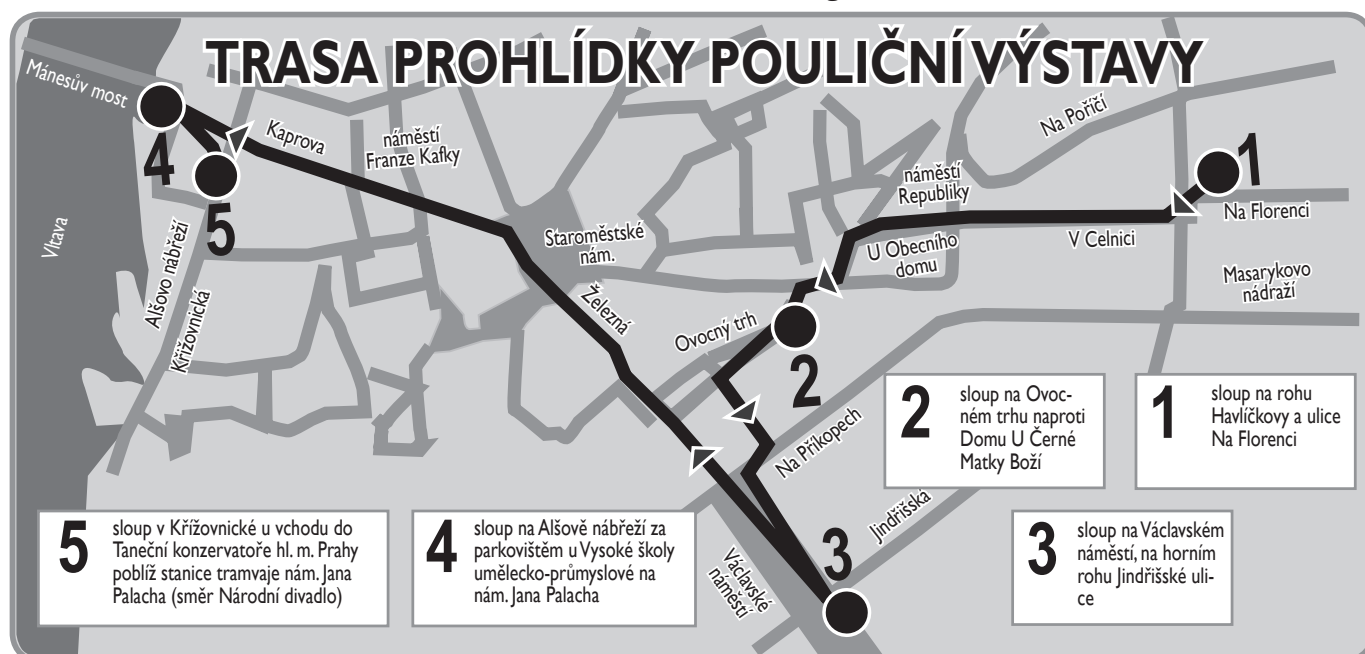
MINISTERSTVO
KULTURY

Zuzana a Eugen Brikciusovi
a Linhartova nadace uvádějí pouliční výstavu

V+W slovem i obrazem

na kterou
Ministerstvo kultury České republiky poskytlo dotaci,
hlavní město Praha grant
a Městská část Praha 1 grant.

Sestavila Zuzana Brikcius.
Graficky upravili Ivo a Táňa Hornáčkovi.
Děkujeme za pomoc Františku Cingerovi a Jaromíru Farníkovi.

Celou výstavu si můžete prohlédnout na www.hornacek.cz/vaw

1938

- V září přijala Benešova vláda mnichovskou dohodu.
- Pět týdnů poté odebral pražský policejní ředitel Jiřímu Voskocovi koncesi; skončila slavná éra Osvobozeného divadla.
- V prosinci umírá Karel Čapek.
- 31. prosince odlétá Voskovec do Curychu a odtud vlakem do Paříže, kde se později setkává s Jaroslavem Ježkem a Janem Werichem.

1939

- V lednu 1939 na lodi Aquitania odplouvají protagonisté Osvobozeného divadla do exilu v USA.
- 15. března je vyhlášen Protektorát Čechy a Morava.
- Několik dní předtím absolvují V+W+J v newyorské české Sokolovně první ze svých představení pro krajany.
- Učí se intenzivně anglicky.
- Do USA přijíždí Zdena Werichová s dcerou Janou.

1940

- V+W přesídlí do Clevelandu (Ohio), kde mj. uvedou anglickou adaptaci her Osvobozeného divadla *Těžká Barbora* a *Osel a stín*.
- Nemocný Jaroslav Ježek zůstává v krajské čtvrti New Yorku; žije se jako učitel hry na klavír a zakládá i vede amatérský Československý pěvecký sbor v newyorském Dělnickém domě.

1941

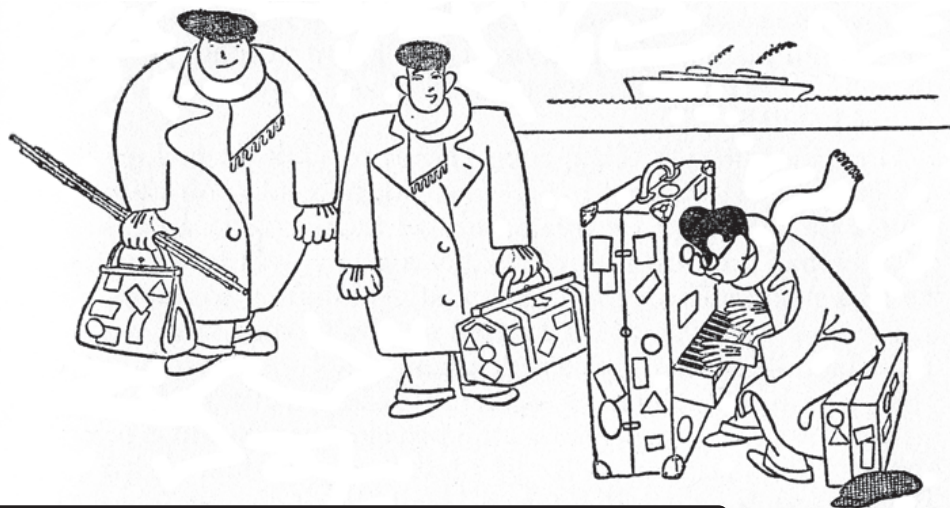
- V květnu V+W odjíždějí do Hollywoodu; neuspějí tu a koncem roku se vracejí do New Yorku.
- Pracují v newyorské odbočce BBC; píší a namlouvají krátké dialogy pro čs. vysílání londýnského rádia pomáhající protifašistickému boji.
- V prosinci je Jaroslav Ježek v nemocnici oddán s Františkou (Frances) Bečákovou in articulo mortis.

1942

- 1. ledna umírá Jaroslav Ježek na selhání ledvin. Jeho pohřbu se účastní stovky krajanů, řada významných osobností, mj. Jan Masaryk.
- V+W působí v Úřadu pro válečné informace v New Yorku, kde až do konce války připravují pravidelné rozhlasové relace určené československým posluchačům (během čtyř let jich natočili více než dva tisíce).

1945

- Šest let trvalo, než se počátkem roku splní Voskocovi a Werichovi sen a debutují na Broadwayi: v Shakespearově dramatu *Bouře* vystoupí v roli Trincula (V) a Stefana (W).
- Koncem ledna je osvobozen koncentrační tábor Osvětim.
- V květnu končí druhá světová válka v Evropě.
- V říjnu se Jan Werich vrací se ženou Zdenou a dcerou Janou do Prahy.

Novoročenka Jaroslava Ježka na rok 1939. Kresba Adolfa Hoffmeistera.

1946

- Voskovec i nadále pracuje v newyorském Úřadu pro válečné informace (později Úřad pro informační a kulturní záležitosti).
- Teprve v září, rok po Werichovi, přijíždí se svou druhou ženou Anne Gerletteovou do Prahy.
- V+W zakládají *Divadlo V+W*, v němž se pokouší navázat na přerušenu tradici *Osvobozeného divadla*.
- Uvádějí svou předválečnou hru *Pěst na oko* (1947, přes 300 repríz), dvě adaptace amerických her: *Přišel na večeri* (podle G. S. Kaufmana a M. Harta) a především vůbec první americký muzikál v Evropě *Divotvorný hrnec* (podle E. Y. Harburga a F. Saisyho; režie Voskovec, v hlavních rolích Werich a Soňa Červená; scénu navrhl Jiří Trnka; více než 300 repríz).
- Voskovec v Národním divadle režíruje pohostinsky (ve svém překladu) hru T. Wildera *Jen o chlup*.
- Oba protagonisté jsou kritizováni komunisty, že k nám zatahují imperialistickou kulturu.
- Pokoušejí se psát hru, ale nejde jim to, jak byli zvyklí.

- Winston Churchill pronáší svůj projev ve Fultonu; na příštích více než 40 let se spouští železná opona mezi Východem a Západem.

1947

- V lednu byly na Olšanských hřbitovech uloženy ostatky Jaroslava Ježka.
- V létě se V+W dohodnou, že na nějakou dobu přeruší spolupráci.

1948

- V únoru proběhl komunistický převrat.
- V dubnu odjíždí Voskovec do Paříže; pracuje tu jako úředník v *Unesco*, později spolu s manželkou zakládají *American Theatre of Paris*.
- Po dvou letech odjíždějí do USA.
- Werich přechází s celým ansámblem do karlínského *Divadla Umění lidu*, jehož se stal šéfem.
- Cesty V+W se rozcházejí; oba velcí klauni se na divadelních prknech už nikdy nepotkají.

Jan Werich po návratu z emigrace, vpravo jeho maminka, 1945.

Jaroslav Ježek: ...všecko musí bejt napadnutý.

Jaroslav Ježek řídí orchestr Osvobozeného divadla, 30. léta.

O zajíci a Osvobozeném divadle

Jeníku,

napsal's mi krásnej dopis z Velhartic. Myslel jsem, jaks mne učil střílet koroptve a bažanty – a pak jeden hajný hned vedle mne zastřelil zajíce a on tak děsně brečel, že se mi udělalo skoro nanic, a já vůl se styděl, protože tenkrát jsem byl bábovka a styděl jsem se za kde co

– a pak jsme se vrátili na nějakou nádhernou Zdeniččinu večeri a blbec Hitler nám ji zkazil – a řval v rádiu – a my zatím té noci věděli, že jedna kapitola našeho života právě skončila. Bylo po „Osvobozeném divadle“, jak po tom zajíci.

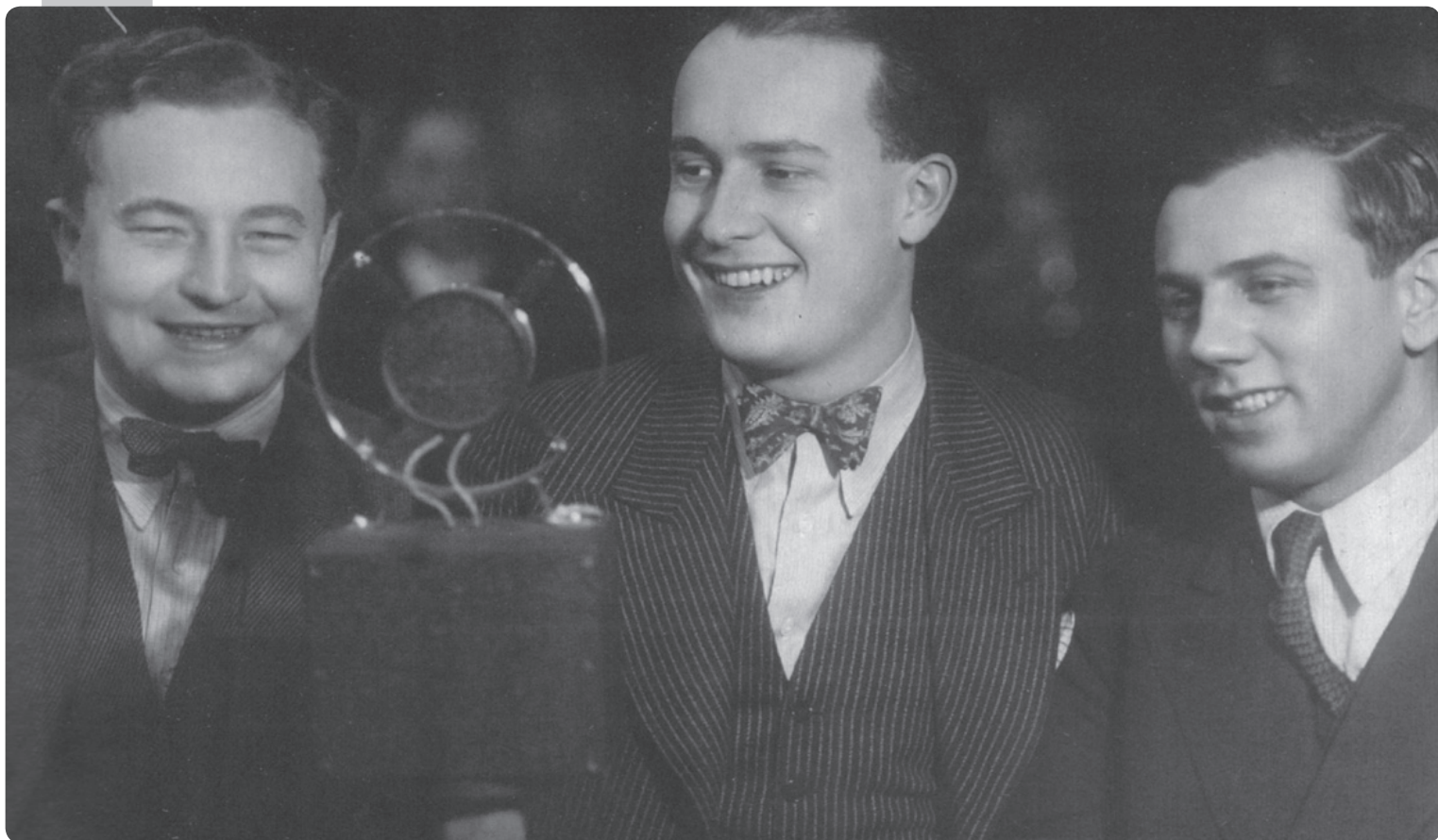
Voskovec Werichovi, 1957

Jasno v New Yorku

Když jsme – Werich, Ježek a já – 20. ledna 1939 přistáli na neurčito v Novém Yorku s valutovým přidělem Čs. národní banky jednoho sta dolarů na osobu a se společnou zásobou téhož počtu zkomolených anglických

slov, bylo nám jasno, že se budeme muset – ale bez prodlení – ucházet o přízeň krajanského obcenstva.

Jiří Voskovec, 1965

V+W+J v americké rozhlasové a TV společnosti RCA, 1939.

Lože 16 Voskovec & Werich a Ježek Ve čtvrtek dne 9. března 1939 Vstupné 75 centů 	Under the auspices of the Bohemian Gymnastic Ass'n Sokol Voskovec & Werich a Ježek KABARETNÍ PŘEDSTAVENÍ Ve čtvrtek dne 9. března 1939 V T. J. SOKOLOVNĚ 420 východní 71. ulice v New Yorku Začátek v 8:30 večer
---	--

Češtinu mi zlepšila angličtina

Když si čtu některé své staré věci, zjišťuji, že píšu líp než tenkrát, že se mi čeština zlepšila pomocí angličtiny. Ohromný vliv na mne měla anglická větná skladba, jasnost anglické prózy. Česká skladba je těžká váha, nešikovná; všechny ty potíže s pády a shodnými adjektivy, jež vytvářejí nudné houštiny koncovek. Tohle ovšem není nové. S Janem jsme si tato úskalí češtiny vždycky uvědomovali. V obeplouvání

oněch úskalí v našich písňových textech najdete velice opatrné zacházení s jazykem. Čeština není rodem zvlášť lahodný jazyk, ale s láskou se v ní dá lahodný jazyk probudit. Jen si čtete Jaroslava Seiferta. Všechno jsme psávali rychle, kromě písniček. S těmi jsme se pipalí s něhou.

Voskovec A. J. Liehmovi, 1974

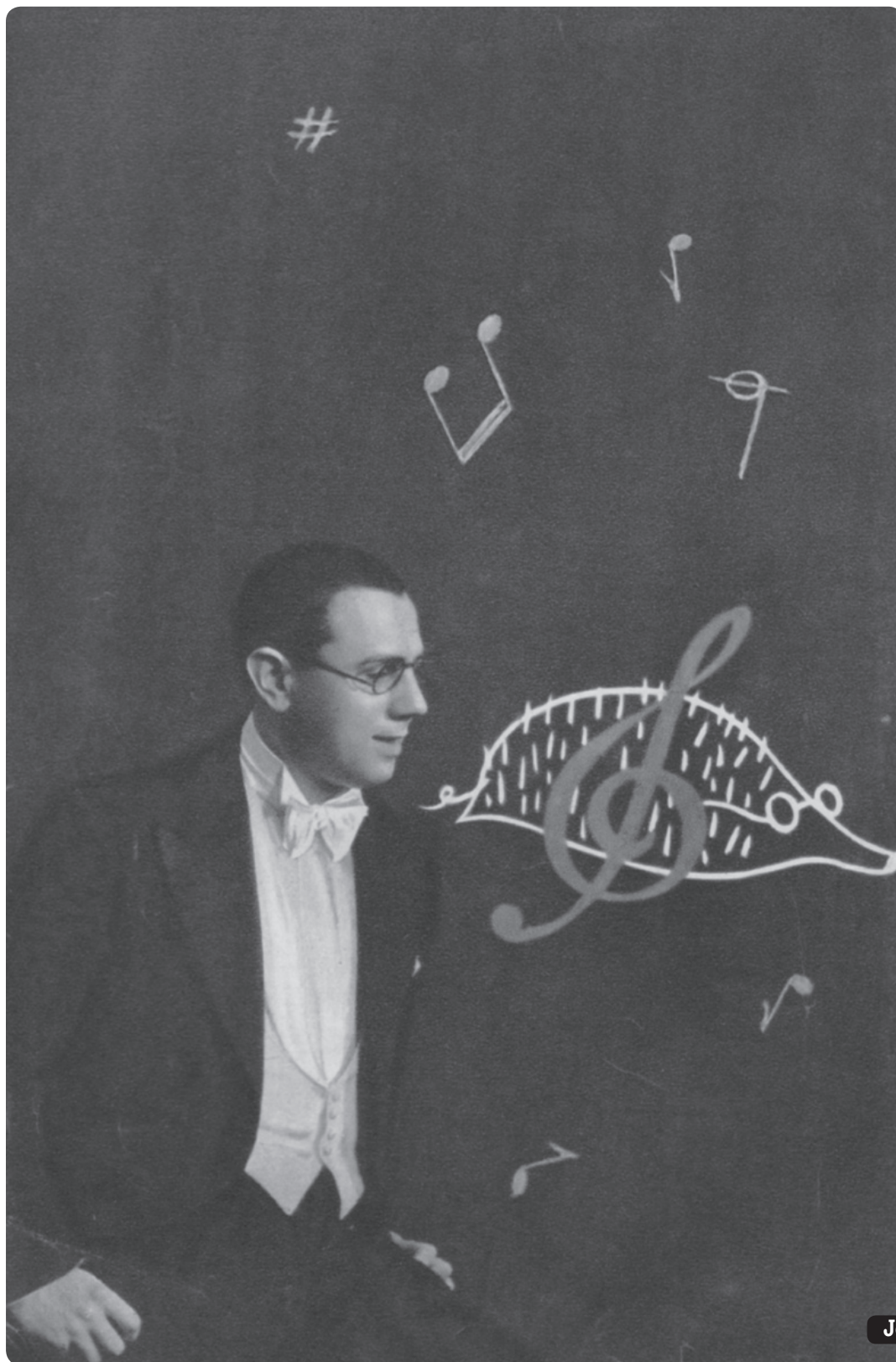
V+W po příletu do Hollywoodu, 1941.

Werich se ptá J. J.

„Co vlastně vidíš Ježku?“ zeptal jsem se ho jednou. „To máš těžký, Jeníku, jak bych ti to popsal. Já poznám krámy a rohy domů. A já si to pamatuju, a podle toho taky chodím. To se ví, že někdy zabloudím, ale já bych se nezeptal, člověče, na cestu, kdybych měl hodiny chodit. Mne to baví, najít správnou

cestu sám, bez ptaní. A to nevíš, jak jsem pyšnej, když ji najdu. Víš, člověk má být samostatnej, i když nevidí dobře. Venku, ve městě se nemohu ztratit, ale někdy mezi lidma, tam se ztratím. Já se přece cizejm lidem nemůžu dívat zblízka do tváře.“

Ježek, 1940.

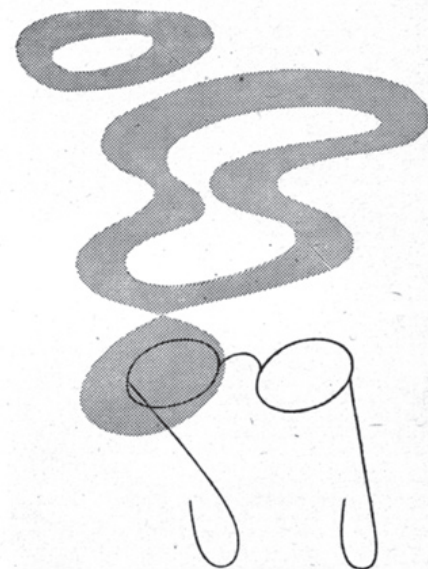
Voskovec: Čím nám byl

V čem nám dvěma v *Osvobozeném divadle* byl Ježek nezbytný a nenahraditelný, byla jeho rafinovaná hudební kultura, kterou s takovou brilancí stavěl do služeb humoru. Jeho hbitá a nadšená pohotovost ke každému vtipu. Jeho dlouhé nosy na akademismus a pompu, které se přesně kryly s našimi. Jeho jemná, ale ironicky nabroušená hravost, kdykoli šlo o to nadlehčit hudbu jakoukoli satirickou fantasií. Jeho neomylný divadelní instinkt.

J. V., 1965

t m a v o m o d r ý s v ě t

1

Jaroslav Ježek

Jako by věděl, že má málo času

Jeho tvorba nepotřebuje polehčujících okolností. Nepřestane mne však nikdy ohromovat jeho triumf nad smrtí. Kdykoliv slyším radostné fanfáry jeho instrumentací, kdykoliv spustí roztančené posvícení jeho baletů, vždycky mne znovu oslní Ježkova nezkrotná víra ve zdraví a ve vítězný život. Ani elegie jeho něžných blues nenesla nikdy v sobě kapku zoufalství. I smutek jeho písní

byl smutek živoucího – nikdy ne hořkost poraženého. *Jaroslav Ježek* byl odsouzen umřít mlád. Jako by tušil, se říkává. Jako by věděl, že má málo času a že musí tvořit rychle. – To se mi zdá být chabým oceněním jeho hrdinství. Jeho krása je v tom, že právě smrti nedbal. Že věřil v život do poslední chvíle. Že neznal rezignaci.

J. V., 1947

Benny Goodman o Ježkovi

Jednou nahrával Werich v newyorském rozhlasu, a než byl připraven stroj, bavil se tím, že si pouštěl Ježkovu desku. Ve vedlejším studiu zkoušel Benny Goodman, jedna z velkých hvězd amerického jazzového nebe. Zatím co Werich desku poslouchal, vstoupil Goodman do místnosti. Hudba ho zaujala do té míry, že se zeptal: „Co to je?“

„Ale, to je skladba mého kamaráda,“ řekl Werich.

„To je znamenitá věc, kdo to je ten váš kamarád?“

„Už umřel. Byl to Čech a jmenoval se Ježek.“

„Ale dělal to tady přece, ne?“

„Kdepak, dělal to doma a před válkou.“

Goodman žasl. Tak dávno a s evropským orchestrem? To není možné. Pak to byl úplně výjimečný talent. Jaká škoda, že se Benny Goodman nevyskytl dříve ...

V. Holzknicht, 1959

Vlající rytmy

V Osvobozeném divadle byla jen jedna hlava tvrdší, než naše dvě dohromady, a ta patřila Ježkovi; a tato hlava nedala pokoj, až naše slova povstavše z noci potu, hysterie a skřípění zubů, si přesně sedla na Ježkovy klikaté, ale skvostně vlající rytmy.

J. V., 1965

Obálky Františka Zelenky k Ježkovým písním.

NIKI, 1933

1946 v Praze: Půjdou po vás

„Půjdou po vás,“ říkal mi Halas. „Po mně už jdou taky. Tohle není socialismus, to je zrada.“ – Brzy po návratu do Prahy v 46. roce jsem narazil na Karla Teiga ve Slávii, v téže kavárně, kde jsem s ním vysedával jako kluk za časů Devětsilu. Byl na odchodu – stáli jsme oba v kabátech u šatny; teď se mi zdá, že s ním byla Toyen, ale snad si to pletu se setkáním s ní později v Paříži – nevím. Teige

mne uvítal slovy: „Prosím tě, co tě napadlo sem jezdit? Z Ameriky!“ Když jsem se divil, jen smutně mávl rukou: „No jo, jsi tu nověj. Promluvíme si za pár neděl. Musíš se tam vrátit. Tohle je konec, Voskovče, konec...“ Odešel, Už jsem ho nespatriil. Což mě moc mrzí.

Voskovec A. J. Liehmovi, 1974

TMAVOMODRÝ SVĚT

Tempo di blues

Ze hry OSTROV DYNAMIT

Ne-to-li-ko že je tma, a - le ne - vi - dím.
Vím, že je tu všude tma, já ji ne - vi - dím.

...

Tak kam se poděl můj doposud dokonalý zrak?
Na všem leží neproniknutelně modrý mrak
Tmavomodrý mrak

Sám
Nevím ani kudy jítí mám a kam
A to že na hlavě tmavomodrý klobouk mám
To je právě klam ...

Pět neděl sedm hodin tři měsíce a šest let
Melancholicky jsem pozoroval svět
Tmavomodrý svět

První J + V + W blues.
Původně složeno do
skeče Babylon, který byl
provozován jen jednou na
brněnském Výstavišti za
prvního jarního zájezdu
Osvobozeného. Později
zařazeno ve sborové
úpravě do revue Ostrov
Dynamit.

(J. V.)

J. Werich a J. Ježek, 1939.

České muzeum hudby
Památník
Jaroslava Ježka
Ježek
Kontrolní ústředí
plné vstupné 10 Kč
full admission
Památník Jaroslava Ježka
Kapra 10, Praha 1
Tel.: 257 257 777
E-mail: c_muzeum_hudby@nm.cz
NÁRODNÍ MUZEUM
www.nm.cz
* 000090

SVĚT PATŘÍ NÁM

Ze stejnojmenného filmu a ze hry RUB A LÍČ

Tempo di marcia

Pravda jde s námi, to si počká - te, nikdy se ne - bu - dem Ka zi - mí - rú
bát. Pravda jde s námi, však se dočká - te, že se na - ko - nec my

...

Svět patří nám – pro všechny dosti
místa
Jen za to vzít a plivnout do dlaní
Svět patří nám – a kdo je optimista
Bez řeči půjde s námi bez ptaní

Svůj život utrácí kdo se bojí snad
Jít s námi za práci za mír bojovat ...

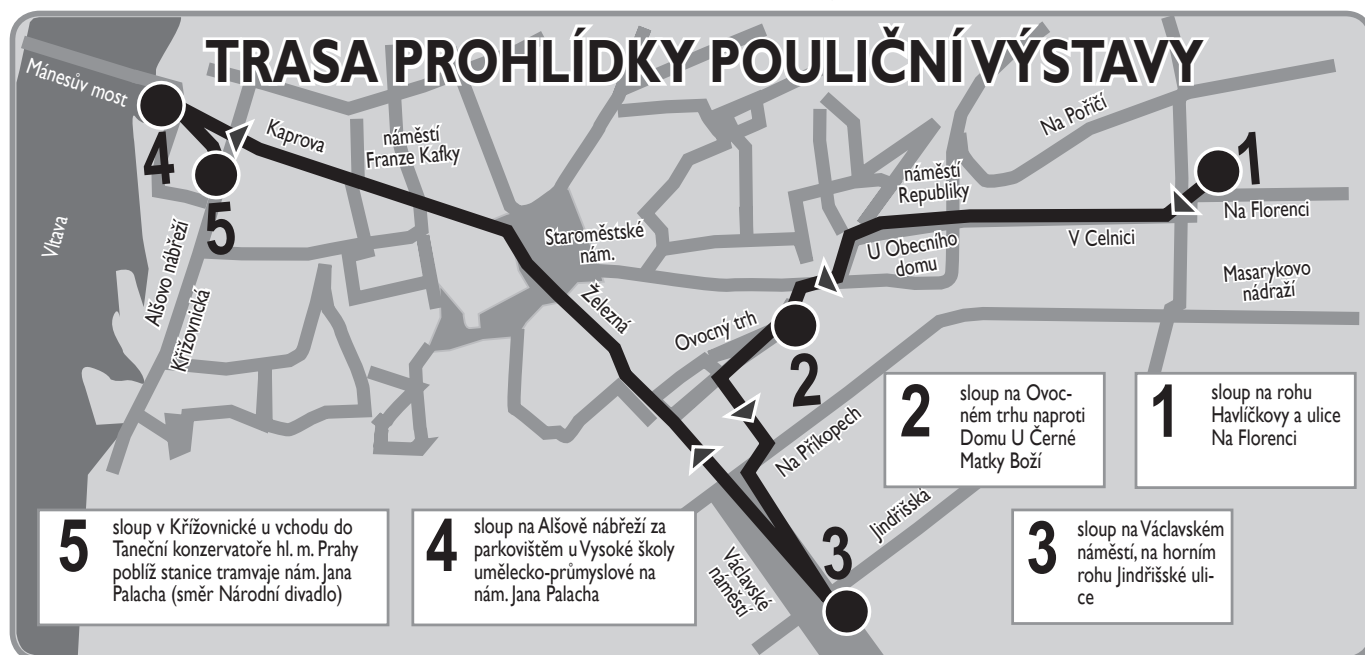
MINISTERSTVO
KULTURY

Zuzana a Eugen Brikciusovi
a Linhartova nadace uvádějí pouliční výstavu

V+W slovem i obrazem

na kterou
Ministerstvo kultury České republiky poskytlo dotaci,
hlavní město Praha grant
a Městská část Praha 1 grant.

Sestavila Zuzana Brikcius.
Graficky upravili Ivo a Táňa Hornáčkovi.
Děkujeme za pomoc Františku Cingerovi a Jaromíru Farníkovi.

Celou výstavu si můžete prohlédnout na www.hornacek.cz/vaw

1948

- Brzy po komunistickém převratu odjíždí Jiří Voskovec do Paříže; pracuje tu jako specialista oddělení „hromadných sdělovacích prostředků“ *Unesco*.
- Jan Werich se stává šéfem karlínského *Divadla Umění lidu*.
- Cesty V+W se rozcházejí; oba velcí klauni se už nikdy nepotkají na divadelních prknech.

1949

- Werich hraje Göringa v sovětském filmu *Pád Berlína* (režie M. Čiaureli).
- V červnu v Paříži Voskovec a jeho žena, režisérka Anne Gerletteová, zakládají a provozují *American Theatre of Paris*.
- V ČSR začínají politické procesy.
- Werich přestává odpovídat Voskovcovi na dopisy. Oba se odmlčí na osm let.

1950

- Jiří Voskovec odchází do USA; po udání z řad české emigrace je 11 měsíců internován na Ellis Islandu pro podezření ze sympatií ke komunismu.
- Propuštěn je poté, co se za něj zaručili představitelé protikomunistického exilu, novinář Ferdinand Peroutka a politik Petr Zenkl.
- Milada Horáková je v Praze odsouzena ve vykonstruovaném procesu k smrti a 27. června navzdory protestům světové veřejnosti popravena.

1951

- Jan Werich hraje titulní dvojroli ve filmu *Císařův pekař a Pekařův císař* (režie M. Frič); závěr filmu na motivy hry V+W *Golem* vyznívá jako budovatelská agitka. Jeho tvůrci získávají Státní cenu Klementa Gottwalda.
- Jiří Voskovec debutuje v americké televizi (v inscenaci *The Paris Feeling*) a o rok později i ve filmu: snímek o ruských přistěhovalcích *Anything Can Happen* byl oceněn Zlatým glóblem za „příspěvek k mezinárodnímu porozumění“.

- Bratři Mašínové, synové hrdiny protifašistického odboje, a jejich přátelé zahajují ozbrojený boj proti režimu.

1953

- J. Voskovec debutuje na Broadwayi v roli plukovníka Frappota ve hře P. Ustinova *The Love of Four Colonels* (Láska čtyř plukovníků).
- V březnu umírají Stalin a Gottwald.

1954

- Werich hraje hlavní roli v pohádce *Byl jednou jeden král* (režie B. Zeman), partnerem mu je po návratu na filmové plátno Vlasta Burian.
- Voskovec hraje sám sebe v televizním snímku *I Was Accused* (Byl jsem obžalován), který je uváděn též pod názvem *The George Voskovec Story*. Snímek, k němuž napsal scénář na základě svých poznámek z doby své internace na Ellis Islandu, získal Christopher Award NBC.
- Narodila se Voskovcova adoptivní dcera Victorie.

1955

- Werich řídí *Divadlo satiry* (od r. 1958 *Divadlo ABC*) v bývalém divadle U Nováků, kde ve 30. letech působilo *Osvobozené divadlo*.
- Na jeho tradici se pokouší navázat mj. inscenacemi her V+W. První z nich je *Caesar* (režie M. Nedbal).
- Werichovým novým partnerem je Miroslav Horníček; divadelní orchestr řídí už od r. 1946 Karel Vlach.
- V Praze vychází poprvé výbor z her V+W.

1956

- J. Voskovec exceluje v roli Vojnického ve hře A. P. Čechova *Strýček Váňa* (filmová verze vznikla r. 1958); získává za ni prestižní cenu OBIE za nejlepší herecký výkon roku mimo Broadway. Je považován za největšího čechovovského herce Ameriky.
- Narodila se jeho druhá adoptivní dcera Georgeanne.
- V+W se setkávají v Londýně – poprvé po osmi letech odloučení.

1957

- Premiéra filmu *Dvanáct rozhněvaných mužů* (režie Sidney Lumet), v němž hraje Voskovec jednoho z porotců.
- Odlétá do Londýna, kde hraje Otto Franka v divadelním zpracování *Deníku Anne Frankové*.
- V. Holzkmacht vydává v Praze knihu *Jaroslav Ježek a Osvobozené divadlo*.
- Premiéra hry *Balada z hadrů* v Divadle ABC, kde na forbině W+H reagovali na aktuální společenskou situaci.

1958

- Voskovcova druhá žena Anne umírá na rakovinu.
- Werich uvádí v Divadle ABC hru *Těžká Barbora* s dalšími dnes legendárními forbinami s Horníčkem.

1960

- J. Werich se ze zdravotních i politických důvodů vzdává vedení *Divadla ABC*.
- Píše knížku pohádek *Fimfárum*, která pak vychází v mnoha vydáních. Vychází také jeho reportážní kniha *Italské prázdniny*.

1961

- J. Voskovec se žení s Kanadankou Christine McKeownovou.
- J. Werich exceluje v první ze čtyř dodnes reprizovaných inscenací české televize: *Medvěd* (se S. Zázvorkovou). Další jsou: *Slzy, které svět nevidí*, *Kočár nejsvětější svátosti* (1962; s J. Adamovou) a *Uspořená libra* (1964; s J. Sovákem).

- Přestože mu vážné onemocnění (příznaky nádoru hrtanu) znemožnilo pravidelně vystupovat na jevišti, zůstává členem Městských divadel pražských a Hudebního divadla v Karlíně.

1963

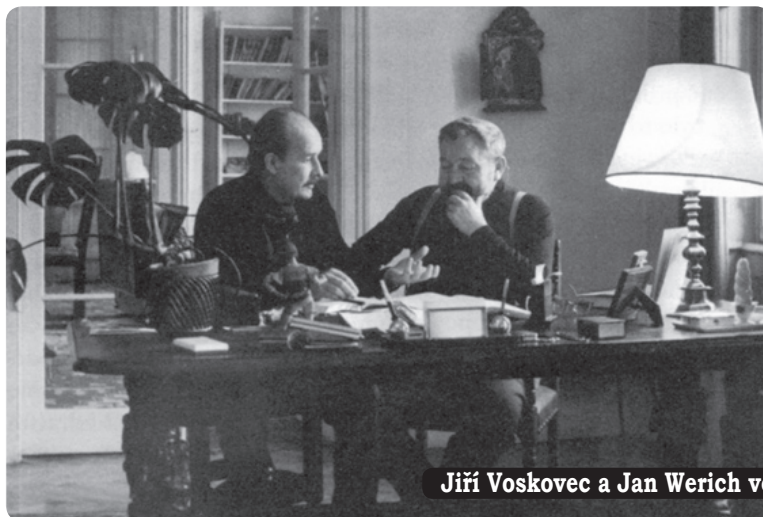
- Werich hraje hlavní dvojroli ve filmu V. Jasného *Až přijde kocour*.
- Je jmenován „národním umělcem“.
- V+W se podruhé setkávají ve Stratfordu.

1965

- Pod názvem *Klobouk ve křoví* J. Voskovec v Praze vydává a komentářem doprovází sborník poezie, satiry a písňových textů z *Osvobozeného divadla a z let, kdy V+W byli v USA*.
- V+W se setkávají ve Vídni.

1968

- Na jaře se jedná o možné společné divadelní práci V+W v Praze.
- Werich odchází do důchodu.
- V srpnu podepisuje *2000 slov*.
- Vystupuje v televizním pořadu *Co tomu říkáte, pane Werichu?*
- Po invazi 21. srpna odjíždí se ženou přes Německo do Rakouska, zanedlouho se vrací do vlasti.
- Voskovec píše příteli a kolegovi dopis, v němž vysvětluje, proč by neměl zůstat v Evropě.
- Werich odjíždí v prosinci za Voskovcem do New Yorku. Návštěvu prožije v nemocnici.

Jiří Voskovec a Jan Werich ve Vídni v únoru 1965.

Jan Werich: Celej národ ví, že to napsali ti dva – a teď najednou nikdo. (1956)

V+W se svými manželkami Zdenou Werichovou a Anne Garletteovou. Před Voskovcovou druhou emigrací.

Pařím, Paříž, Paří, ale je tu dost chladno...

Moje práce bude hlavně v tom vymejšlet triky, které by bylo lze vypracovat tak, aby zaujaly tiskové koncerny, radiové networky a filmové společnosti po světě a vedly je k tomu publikovat ve svých oborech informace o vzájemném doplňování, eventuelně výměně

dosažených výsledků mezi národy ve věcech výchovy, vědeckého bádání a kultury. V druhé řadě pak položit základ k vlastní produkci Unesca v oboru tisku, filmu a radia.

Voskovec Werichovi, Paříž 1948

Voskovec Ferdinandu Peroutkovi

Já Vám něco povím. V Praze před válkou bylo tolik kotéří, skupin a podskupin, oblib a podrážděnosti, předpojetí a pověstí – zkrátka hustý, propletený a pestrý život, ve kterém se vyvinuly snadno tradiční atmosféry a náležitosti. Přináležitosti lépe. Často člověk zařadil někoho do určitého ovzduší z letmého dávného dojmu – a pak ho tam nechal... Dokud bylo svobodno – nevadilo to příliš. Ale když pak nastalo v pozdějších třicátých letech dělení na fašismus a komunismus a na protifašismus a protikomunismus – začalo se natírat dvoubarevně. Odstíny zmizely. A pravda, která je vždy nutně přesná a proto složitá, se utopila v jednoduchosti a nespolehlivosti lži, legendy, či propagandy. Dnes se to děje ve světovém měřítku – a pomáhej nám Pámbu, bude-li se to vyvíjet tímto směrem dál. Má teorie je, že za dob prastarých (Devětsil, počátky Osvobozeného divadla) jsem Vám šel na nervy – a později,

když se situace ostrčila politicky – jste si to doplnil dojemem, že jsem asi ke všemu komunista.

Ferdinande Peroutko – já Vám musím z hloubi svědomí opakovat, že jsem nikdy fellow-traveller ani komunista nebyl. Jak se blbě říkalo v Praze po válce „Západník“ – to jsem byl vždycky. Od malíčka jsem troubil na obrazy svého dědečka, malíře Pinkasa, a shlížel jsem se v matce, která byla na půl Francouzka. Rusové mi byli divní a cizí. Musel jsem se hrozně nutit v hanebně pokročilém věku si přečíst nějaké ty velikány. A ti, co se mi líbili, jako Čechov a Stanislavský – ti jsou koneckonců „západníci“ taky. Chápete, jak to myslím? Humanisticky. Křesťansky. Renesančně. Devatenácté století. Ne – orientálně.

Z internace na Ellis Islandu, N. Y. 23. 8. 1950

Ale, milý Peroutko

– to je přece stará historie! Že komunisté zdánlivě adoptují nic netušící jedince, kteří náhodou právě říkají, co se částečně kryje s momentálním zákrutem linky! Kolikrát se jim hodil Beneš, kolikrát Čapek, i Vy jste se jim hodil, když Vás Němci zavřeli. A nehodil se jim Roosevelt či Wallace, Hemingway či Steinbeck, Gide a tisíce jiných. A nepřistříhoval jim virtuosně ve 47. roce soudruh Štoll i Masaryka do pěticípové hvězdy? – Řeknete proto, že když jste byl v koncentráku, tak jste ergo kladívko ve chvíli „komunistické přízně“ byl komunista či fellow-traveller?

Voskovec z internace na Ellis Islandu,
23. 8. 1950

J. Voskovec u okna svého domu se Švecovým dvojportrétem. Foto Jan Lukas.

Pryč z internace

Po takřka jedenácti měsících vazby na Ellis Islandu mě lodička opět převezla na Manhattan. Tentokrát už natrvalo. (Během těch měsíců jsem byl třikrát u zubare v doprovodu dvou tajných jak ze Švejska, kteří

seděli v ordinaci se mnou a dávali pozor, aby mi doktor nevytáhl ze zubu mikrofilm plánu na atomovou bombu.)

Voskovec A. J. Liehmovi, 1974

Tak co si, soudruzi, národ řekne?

No a tak to dospělo tak daleko, že jméno Voskovec se stalo jménem nevyslovitelné-ho. Jméno druhé však vyslovitelné bylo, i když skrz zaťaté zuby. Naše texty třeba by vycházely – ale bez jmen autorů. Jelikož sráti na hlavu si nedám ani od dělnických kádrů, jal jsem se protestovat. Marxistická věda a prostý koňský rozum to se nesnáší. Kdyby ta první neměla za sebou armády policajtů, to druhý by to vyhrálo. Ale tomu tak není. Věc došla tak daleko, že když měly vyjít naše hry, sešly se meziministerská komise ministerstva kultury a vnitra a jednaly po dva pondělky, jak uvést autory. Pak si mě zavolali ... že abych to podepsal sám, nebo že to vyjde bez udání autorů. Já na to – že to první odpadá, protože jsem to sám nenapsal, tak nač bych to sám podepisoval. A co se týče toho vyjítí bez autorů, jářku: „To je dobrý nápad. Celej národ ví, že to napsali dva – a teď najednou nikdo. Řekne si národ, ti dva jsou volové, že se tam nedali? Ne, soudruzi, národ si neřekne, že ti dva jsou volové. Tak co si, soudruzi, národ řekne?“

Werich píše Voskovcovi,
Řím 1956

K jejich maskám je inspirovali bratři Fratellini v cirkusu Medrano.

O kampani

Už několik let je tu taková malá kampaň proti mně, že prej jsem milionář (kéž bych byl!) a kdesicosiář a co prej mluvím před oponou, že prej je to vlastně reakcionářství a že jsem tlustej a že mám automobil a vůbec. Hlavně to

vůbec se zdá sráti některé jedince velice, a tak kapka po kapičce moje duše se nasýtila jedu a řekla si (ta duše), že snad bude nejlépe, když se přestane před oponou mluvit a filosofovat.

Werich Voskovcovi, 1959

Gigi a Vicky

Malinká Gigi je velice čiperná, zdravá a vldná holčička, je jí osm měsíců, a zvláště když se směje, připomíná nápadně Nezvala, což v jejím věku nevadí – a je stále plno času doufat, že jí to nezůstane. – Vicki (2 roky a tři měsíce) je nádhra přímo orientální. Vypadá jako Rita Hayworth a v jejím věku lze už spoléhat na to, že i kdyby jí to nezůstalo, přece jen jako Nezval vypadat nebude.

Voskovec Werichovi, 1956

J. Voskovec, jeho třetí žena Christine a mladší dcera Georgeanne, New York, 1963.

J. Voskovec koncem 60. let.

O Josefu Šímovi

Pepík Šíma, který je velmi těžce nemocen, ale pracuje jako rytíř, horník nebo Herkules do roztrhání těla i duše, jako Michelangelo nebo Tizián, napříč stařectví na důkaz života – právě obdržel nějaké velikánské vyznamenání od Malraux-a-e-o – něco jako Picasso a takoví, od francouzského státu dostávající „za obzvláštní zásluhy o francouzské malířství“. Já vím, co ty

i já si myslíme o těchhle medajlích. Přesto je něco na tom, že konečně Francie si Pepíka všimla jako svého a že pán jako Malraux (který není žádný Hoffmeisster) to uved v čin. Při tom autority pražské dělají teď Pepíkovi takový nový obtíže a figle s jeho plánovanou pražskou výstavou...

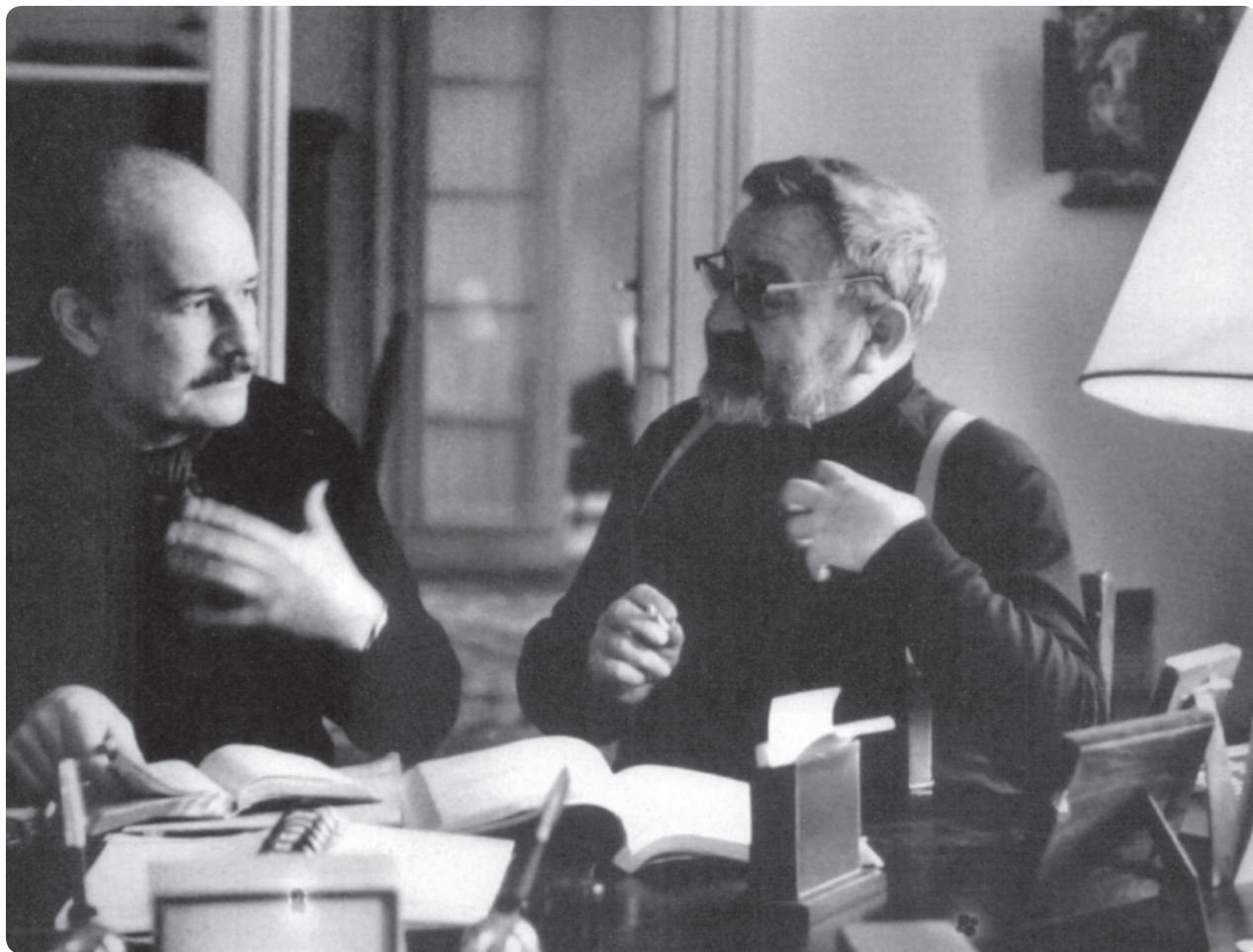
Voskovec Werichovi, 1967

Je mi nějak celetně

Můj milovaný spolu-pozorovateli blbostě a badateli o její nezdolnosti, děkuju za pěknou pohlednici z Celetné ulice ... ale dělej, co dělej, vo nic miň celetná není, než co se pamatujeme. Co to znamená, to adjektivum „celetný“? Bylo by lze na příklad říci v románu: „Políbil ji, leč pocítil, že něco není v pořádku: její rty opětovaly jeho vášeň, avšak v jejich přissátí bylo něco celetného...“ Nebo: „Járku,

starosto, povídám, svatba – a vono nic. Stál jsem před farářem celej celetnej.“ – Nebo: „Ne, že by noc byla chmurná – a zajisté, že vlahá se jí nezdála. Celetná noc, zašeptla, a přitáhla šátek po babičce úžeji kol svých pučících ňader.“ – Nevím. Porad' zapadlému vlastenci. Ať tak či onak, je mi rozhodně dnes v noci zpropadeně celetně.

Voskovec Werichovi, 1963

Jiří Voskovec a Jan Werich při setkání ve Vídni v roce 1965.

A furt to funguje

Velice jsi mne rozesmál svou analýzou o kolonialismu. Myslí ti to a formuluje ti to, Jeníčku. Mám radost. To je snad jedna z mejch nejstálejších radostí a pocitů ku-podivna: že blbě řečeno ideologicky jsme furt tak absolutně a spontánně rovnoběžný. Jakobysme měli siameňnický srostlé mozky. Tuhle jsem na Long Islandu na malinké party předváděl hubou orkestrální podání kdedomofmůjanadtatrousa

– s rychlými mezi takty překlady lyrics v našem to nejsoukromějším kubistickém stylu – a lidé hulákali a svíjeli se – jen malinká skupina. Byl bys měl radost. Bylo to přesně, jako když jsme to dělávali pro Zdeníčku, nebo v šatně jen tak pro sebe. A furt to funguje, když máš kolem lidí s humorem...

Voskovec Werichovi, 1967

To bysme si panečku žili!

Kdykoliv se po létech sejdeme, máme vždycky radost vidouce, jak přes to fyzické odloučení jsme mysleli rovnoběžně. „Rovnoběžně“ – ne identicky. Perspektivy máme ovšem dvě. Jan vidí věci americké z Kampy a já věci české z Manhattanu. Kampa a Manhattan jsou ostrovy. Jan je ostrov v Čechách a já ostrůvek v Americe.

Čili poráde, přes všechny ty konflikty rozpůleného světa, jsme si blízcí. Říkáme těm svejm vzácnějm schůzkám „private summit meetings“, víte. Všecko probereme, všecko vyřešíme – ale nic to není platný. Kdyby se dalo na světě docílit koexistence podle vzoru V+W, to bysme si panečku žili!

Voskovec Pavlu Tigridovi, 1963

Jan Werich s Jiřím Trnkou na zahrádce domu na pražské Kampě, 1963. Foto Václav Chochola.

O ŠPANĚLSKU SI ZPÍVÁM

Ze hry RUB A LÍC

Tempo di tango

Jména těch měst mi zní jak milostné básně
Všechna ta jména mi zní cize a přece krásně

Cadiz Toledo Granada Malaga Aranjuez
Rozpomenu se stěží kde tahle města leží
Vím však že to tam krásný je

Vybírali jsme u Ježka
melodie do nové
hry, nevím přesně
které. Bylo to v době
španělské občanské
války. Ježek nám ze
svých zásob zahrál
tento krásný nápev.
Ačkoli jsme vůbec
neměli pro píseň
užití, neodolali jsme,

a hned na místě
u Ježkova piana jsme
za necelou hodinu měli
slova hotová. Nikdy
jsme je v divadle
nezazpívali, ale píseň
doznala značného
úspěchu na několika
deskách a v tanečních
orkestrech. (J. V.)

Plakát Františka Zelenky, 1931.

KLOBOUK VE KŘOVÍ

Ze hry OSEL A STÍN

Tempo di blues

...

Kdo to v poušti zmizel?
Odkud šel a kam?
Jakou to měl svízel
Že byl v poušti sám?

Jen zaváté stopy
Starý klobouk ve křoví
Nikdo nic nepochopí

Nikdo se nic nedoví

MINISTERSTVO
KULTURY

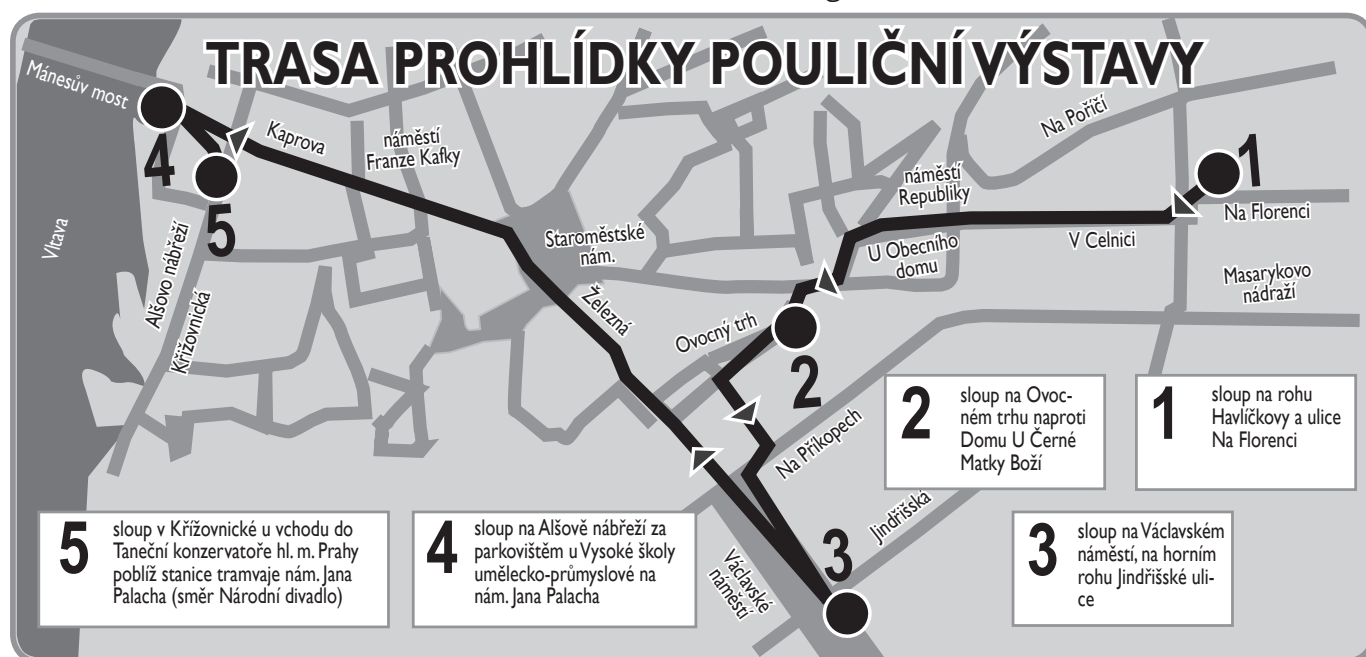

Zuzana a Eugen Brikciusovi
a Linhartova nadace uvádějí pouliční výstavu

V + W

slovem i obrazem

na kterou
Ministerstvo kultury České republiky poskytlo dotaci,
hlavní město Praha grant
a Městská část Praha 1 grant.

Sestavila Zuzana Brikcius.
Graficky upravili Ivo a Taňa Hornáčkovi.
Děkujeme za pomoc Františku Cingerovi a Jaromíru Farníkovi.

Celou výstavu si můžete prohlédnout na www.hornacek.cz/vaw

1968

- Po dvaceti letech odloučení jedná Jan Werich s Jiřím Voskovcem o společné divadelní práci v Praze.
- Werich komentuje aktuální politické dění v televizním pořadu *Co tomu říkáte, pane Werichu?* a podepisuje 2000 slov.
- Po invazi 21. srpna odjíždí se ženou přes Německo do Rakouska, zanedlouho se ale vrací do vlasti.
- Voskovec píše Werichovi dopis, v němž vysvětluje, proč by jeho přítel a kolega neměl zůstat v Evropě.
- Werich odjíždí v prosinci za Voskovcem do New Yorku.

1969

- Werich musí být v New Yorku hospitalizován, je vážně nemocen; Voskovec mu navrhuje, aby zůstal v Americe, že se o něj postará, jeho přítel se ale vrací domů.

1970

- Vychází Werichova kniha próz *Lincoln 1933*, psaná o americkém exilu (vydání šlo do stoupy).

1971

- V Leningradu vychází kniha teatrologa Igora Ivanova *Jan Werich*. Na nátlak čs. komunistické vlády je stažena z prodeje.

1974

- Voskovec a Werich se scházejí ve Vídni. Je to naposledy.

1975

- Pod názvem *Když se řekne Werich...* vydává disident a novinář Jiří Lederer samizdatový sborník k 70. narozeninám J. W.

1977

- V lednu se sešlo v Národním divadle shromáždění umělců; mezi účastníky je i těžce nemocný Jan Werich, který už řadu let nesmí vystupovat na veřejnosti. Hlasování, které odsoudilo Chartu 77, se nezúčastní, přesto však je podepsán pod tzv. Antichartou.

- V dubnu se na počest výročí premiéry *Vest Pocket Revue* (1927) sejdou v pražské Lucerně pamětníci a obdivovatelé J. Wericha, který tu improvizovaně vystoupí.

1978

- Začínají vycházet LP desky Haškova *Švejka* ve Werichově podání, do roku 1984 jich vyjde 17.

1979

- J. Voskovec uzavírá svou divadelní dráhu rolí v Beckettově hře *Šťastné dny*.
- Je považován za předního amerického charakterního herce; v USA a Anglii hrál od počátku 50. let v mnoha inscenacích světových režisérů (J. Gielgud, P. Brook aj.), s předními herci (R. Burton, H. Fonda, G. Peck, R. Hayworthová, M. Streepová aj.), v kvalitních hrách, např. ve Shawově *Caesarovi a Kleopatře* (titulní role), v Dürrenmattových *Fyzicích* (Einstein), v *Hamletovi* (První herec), v čechovovských rolích, v muzikálech (mj. v *Kabaretu*), v seriálech apod.

- Režiroval také hry českých autorů (V. Havel, Josef Topol), pomáhal českým umělcům v cizině (J. Trískovi, M. Formanovi, I. Passerovi aj.), spolupracoval s nakladatelstvím J. a Z. Škvoreckých v Torontu.

1980

- V únoru slaví Jan Werich s přáteli 75. narozeniny.
- Brzy nato se dozvídá o nevléčitelné nemoci své dcery Jany.
- V dubnu umírá v Praze jeho žena Zdena. Žili spolu 51 let.
- Po půl roce, 31. 10. 1980, umírá i těžce nemocný Jan Werich.
- Jiří Voskovec píše namísto nekrologu vyznání přátelství.
- V listopadu v Hollywoodu (říká mu Holé Vody) uzavírá v poslední z mnoha desítek rolí svou filmovou dráhu.
- V Praze vychází první díl her V+W s předmluvou normalizátora J. Rybáka.

1981

- V květnu umírá Werichova dcera Jana.
- Jiří Voskovec se snaží z Ameriky organizovat pomoc osiřelé Werichově vnučce Fanče.
- Poslední rok svého života prožívá v Kalifornii, kde se podrobuje léčbě rakoviny plic. Umírá 4. července na infarkt.

1990

- Po více 40 letech se setkávají V+W v Praze: do hrobu Jana Wericha byla uložena urna s popelem Jiřího Voskovce, na dohled od hrobu Jaroslava Ježka.

2003

- Na společném hrobě V+W na pražských Olšanech je vztyčen náhrobek sochaře Vladimíra Preclíka.

2007-2008

- Vychází reprint časopisů Osvobozeného divadla *Vest Pocket Revue* a *Lokální patriot*.
- Kulturní událostí se stává trojdílná *Korespondence V+W*; především Voskovcovy dopisy představují jeden z vrcholů svého žánru v české literatuře.

V+W se setkali ještě v roce 1974 ve Vídni.

Jan Werich: Pokoušeli jsme se o socialismus s lidskou tváří. A povedl se nám místo toho socialismus s husí kůží. A pracujeme na socialismu s hroší kůží. (1969)

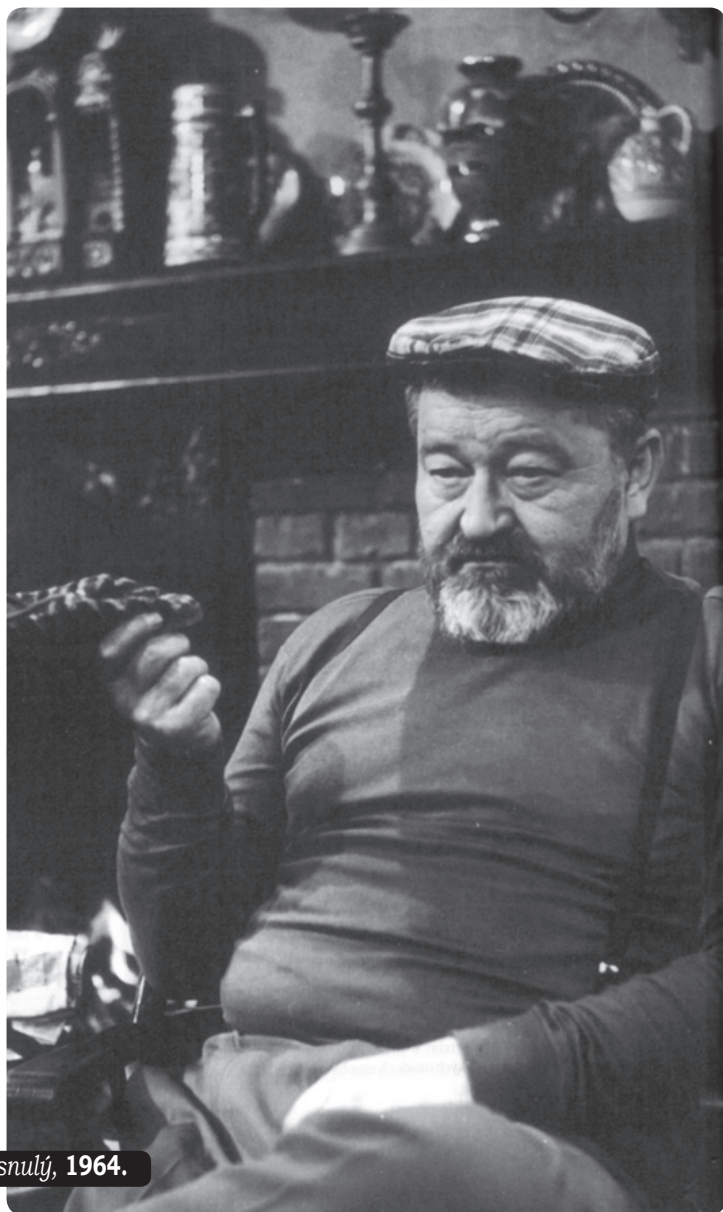
Potvrzení pro Zdenku

Jířidlo, jest nám třeba potvrzení, že paní Zdenka Werichová v letech 1939 až 45 se účastnila zahraničního odboje tím, že se jednak starala o emigranty, o Ježka, dále že aktivně zasáhla ve prospěch Hoff. a Pelce atd. Je to kvůli tomu, že když se jí to potvrdí, po patřičných žádostech, vyhověno-li bude těmtýž, může obdržet 400 Kč, slovy čtyřista, měsíčně důchodu. Jinak nemá nároky na nic, neboť, cituji, nepracovala celý život.

Jsou to přece hovada, ani ne kurvy, hovada. Ovšem netřeba se rozčilovat, vraví lékař, len trpezlivě – ať jdou do prdele s celým Vajanským Gustáááavem. Tak tohle bych potřeboval od Tebe.

Zasílám ti rukavice, kupovali jsme je, jak jsem ti psal, u pramene v Dobříši a jsou udělaný jen pro tebe a to z protekce. Jinak nejsou.

Werich Voskocovi, 1969

Jan Werich v televizní inscenaci hry *Drahý zesnulý*, 1964.

Máš to od národa

To národní umělectví jim nevracej. To je krásný gesto, ale nedělej to. Třeba by se jim to jednou hodilo. Vyser se na ně. Neboť naopak se tobě může ten titul k něčemu hodit jednou – důležitějšímu. Anebo může bejt dobrej

Zdeňce a Janě – až my odejdeme do Nudna. Vážně. To jim nedávej. Máš to stejně od národa, nikoli od nich ...

Voskovec Werichovi, jaro 1969

Werich o vnučce

Vrátím se radši k Fanče. Patrně každé dítě pro ty „svoje“ je to nejlepší dítě, patrně to tak má být. Ale s Fančou je někdy veliká sranda a hlavně, když ji člověk pozoruje, tak se rozsvěcí někde plamínek naděje. Ani není zapotřebí tu naději upřesňovat. Jenomže člověk vidí materiálek, kterej má možnosti se zkazit o něco méně, než dnešní řád od něj žádá. I když blbec, přeci zůstanu optimista,

přeci nepřestanu věřit, že věci můžou být lepší a že budou, až vyčichnou pověry, víry a různé plky, které se teď rozlily po světě, smísily, zkazily jedna druhou. Bude to asi trvat, ale bude to a musím tomu věřit, jestliže nechci v tomto okamžiku přerušit dopis, skočit do hajzlu a zatahnout za sebou vodu.

Voskovcovi, 1971

V+W se loučí na vídeňském letišti v roce 1974. Netuší, že se vidí naposledy.

O setkání ve Vídni

Jeniteli, už jsem tu tejden a pořád jsem ve Vídni. To se mi ještě nestalo, ale je to tak. Furt jako bych si s tebou povídal dál a dál – a v noci se mi to taky dál zdá. ...

Taky moc často myslím na to nedělní odpoledne s voňavým deštíkem na zahradě u Mojeho a jak jsem ti tam povídal o filmu a pak jsme jen tak seděli a užívali toho krásna. Jeden z nejhezčích podivnejch momentů v mém životě, který zůstane do posledka

zavěšen v tom středoevropském mírném, něžném, zavlhlém vzdoušku jako nějaký vzácný orientální předmět, kterej ve vánku tichounce zvoní. A zase mi z neznámých důvodů tahle naše letošní vídeňská epizoda připomíná emocionální ovzduší naší stářícké společné Paříže a už zapomenuté příležitostní kavárny s Pepíkem Šimou, když nám řek tu nezapomenutelnou větu: „Zeměkoule je strašně zajímavá věc.“

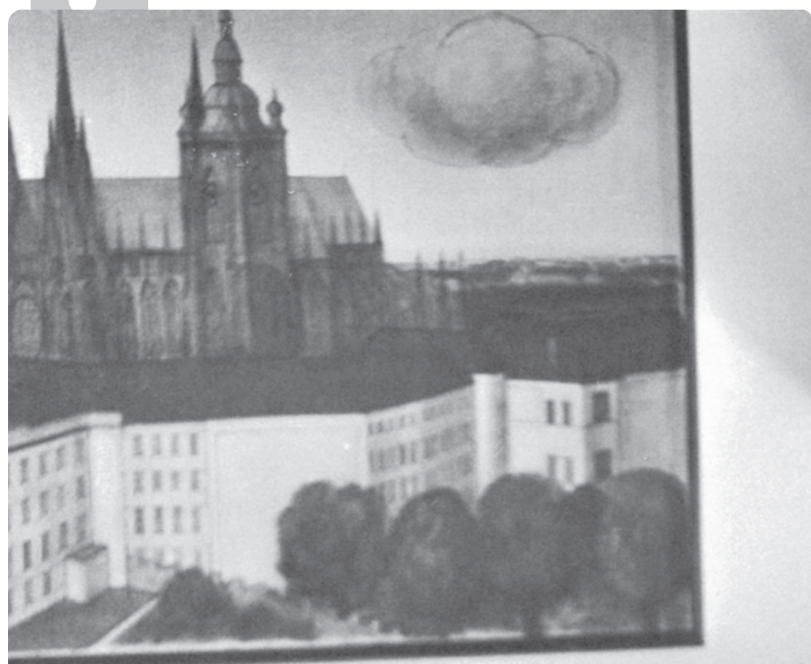
Voskovec, 1971

O pfynanční tísní

My se máme fajn až na to, že je pfynanční tíseň. Ale to jednak nejsme sami, a pak to taky musí přejít. Já už si dávno s tímato blbostma nedělám starosti. Jak Chrissie, tak já se bez jakéhokoli strádání dovedem obejít bez nákladností, neb na to serem. Když je na žumpanské tak je, když není, vůbec nevadí a lze žít takorůzka zdarma. Na flámování jsme nikdy nebyli, a šatstvo nosíme s oblibou obnošené a nemódní, ba většinou přímo

vandrácké. Jsme-li někam pozváni či musíme se „reprezentovat“ u nějakého agenta, tak se vytáhne kousek garderoby jako nosívali šmíráci do Slavie o Velikonocích. O dcery je postaráno, rostou, začínají, doufám, souložit – a sňatky jim zarazíme, pokud zákon dovolí, neb je to blbost – tak co? Jsou mimochodem moc krásný a fajn. Obě.

Voskovec, 1971

Měj se krásně Jiříčku

...a chtěl bych Ti ještě říci, žes byl vždycky můj přítel – nejstarší, kterého mám. Když jsem byl na akademii a ty na obecné škole, tak to přátelství už existovalo – nedovedl jsem s Tebou nikdy mluvit jako s dítětem – byl jsi už tehda pro mne jako dospělý člověk a dal jsi mi aspoň tolik, kolik tvrdíš, že jsem Ti dal já. Tak je to Jiříčku – věk hraje po čertech malou úlohu.

Josef Šíma Voskovcovi, 1971,
několik dní před smrtí

Do poslední chvíle

Měl jsem a dosud mám velikej zármutek z úmrtí Pepíka Šímy. Už jsem to dlouho čekal, ale když to přijde, je to finální – a pak to teprve člověk cejtí. Byl to pro mě jakýsi polobůh.

Ale s tím se nedá nic dělat. Je krásný, že do poslední chvíle maloval a je to štěstí, že se z toho ochrnutí neprobral; to by si byl nezasloužil, bejt paralyzován a nemocť pracovat.

Voskovec Werichovi, 1971

Jiří a Christine pod obrazem Josef Šímy, New York 1975. Foto Jan Lukas.

Kerejkoliv vůl

Abys dobře rozuměl: Nemusím hrát v TV. Nemusím to či ono, hrál jsem dost, řekl jsem, co jsem chtěl a co jsem cítil, a těžko snáším, že kerejkoliv vůl má právo – tedy nemá právo, o to nic –, má možnost rozhodovat o mém počínání. Svoboda přeci nespočívá v tom, že děláš, co chceš, kdykoliv chceš. Svoboda spočívá v pocitu dobrovolnosti rozhodování. Že můžeš chtít, či nechtít. Že můžeš soutěžit, či nemusíš. Nemluví jen o sobě. Můj případ je takový, jaký je, protože já jsem takový, jaký jsem. Ale je jich sta, ba tisíce ve všech oborech.

Voskovci, 1973

Proč jsem nikdy nejel domů

Hlavní důvod byl, že jsem nechtěl jet v dobách, kdy docházelo k perzekuci kulturních lidí. Nevinných lidí. Lidí, o nichž by se často dalo říci, že to byli přátelé, stoupenci, fandové V+W. Asi bych byl býval oficiálně vítán, nemohl bych to vítání ignorovat, jako cizí občan bych se musel chovat slušně, mlčet, a v duchu jsem si představoval, jak by si všichni, ti všelijak perzekvovaní říkali: Tohle tedy nemusel.

Voskovec A. J. Liehmovi, 1974

Richard Burton a Jiří Voskovec (jako První herec) v Shakespearově *Hamletovi* (s Burtonovou dedikací), 1964.

Werich bojuje o vízum

... Odvolávám se proti vašemu rozhodnutí ze dvou důvodů. Ve své žádosti o výjezdni doložku do Rakouska jsem podle pravdy uvedl účel své cesty, to jest, že se chci sejit se svým celoživotním přítelem a spolupracovníkem Jiřím Voskovcem ... Je těžko uvěřit, že schůzka dvou starých přátel by mohla být v rozporu s „ochranou bezpečnosti státu, vnitřního pořádku, veřejného zdraví nebo morálky“ (VI. nařízení č. 114/65 Sb.). Nebo že by nebyla „v souladu se státními zájmy“ (Zákon číslo 63/65 Sb.).

To je první důvod, proč se odvolávám proti vašemu rozhodnutí.

Druhý důvod je tento:

Jest tomu několik let, co nemůžu dělat práci, kterou umím, ke které mám sílu a kterou dělám rád. Kdybych řekl, že nesmím, lhal bych: Nikdo mi nic nezakázal. Rovněž mne nikdo nikdy z ničeho neobvinil, neobžaloval, a tím mi byla vzata možnost obhajoby. Nebudu vám vykládat, jakým podivným způsobem, záhadným, jsem byl ošizen o právo na práci.

... Jsem jediný národní umělec, který nemůže provozovat své národní umělectví. Situace je téměř groteskní...

... Odmítnutí cestovní doložky pod záminkou věru chabou mne pocitu diskriminace nezbavuje, spíš naopak.

(1 kopie p. ministrovi vnitra;
1 kopie p. ministrovi kultury;
1 kopie p. předsedovi vlády)
Krajské správě pasů a víz,
4. 7. 1974

Werich: Můj nejmilejší

Tak to vidíš, drahej můj nejmilejší, jak dlouho to trvalo, než se mi udělala energie, abych zasedl, dal do stroje papír a psal ti. Skoro rok. Protože to byl rok macecha, rok „pozor, zlý pes“, rok nespravedlivej. Nespravedlivej počásím, návaem nemocí a neduhů,

událostmi kolem a vůbec. Kolikrát jsem ti chtěl říct, ne psát, říct jak je to všechno nedorozumění. Že jsem nikomu nic neudělal, alespoň vědomě, že si to nezasloužím.

Voskovcovi, 1976

Sláva v muzeu

Předvířem byl onen den V+W v Museum of Modern Art ... Sál je to pro něco přes 400 těl. V poledne se hrál první *Pudr a benzin*, a prý byl sál asi třetinu plnej. Ve 2 p. m. byl *Hej rup*, sálu asi tři čtvrtě, v 5:30 *Svět patří nám*, přes tři čtvrtě a večer v 8 PM nabito a lidi taky stáli. ...

Ten večer byl krásnej. Nemoh vyjít líp. Byl bys měl velikou radost. A hlavně, právě tak jako reakce lidí v Praze a po zemi české k Tvým narozeninám byla, jaks konstatoval,

současně pro nás oba. Tvoje přítomnost na plátně zde a hlučné ovace prolité na mne, byly naplno a docela nesporně namířeny právě tak na tebe. Zkrátka tvá přítomnost v sále byla snad hmatatelnější, než kdybys tu byl tělesně bejval. A vzhledem k povaze těch filmů, v té reakci nebyla žádná sentimentalita, ani „bejvávalo“ – nýbrž jenom veselí, pohoda a veliká láska s úsměvnou a uřetlanou náladou.

Voskovec Werichovi, 1975

Jiří Voskovec ve společnosti kapely KTO, Waldemara Matušky, Olgy Blechové, režiséra Miloše Formana a Jiřího Plannera v USA roku 1975.

Horníček píše J. W.

Učils mne, že humor není děláním legrací a obracením slov či významů. Učils mne, že humor je jeden z nejvážnějších postojů a výkladů. Stanovisko. Úhel pohledu a názor. Učils mne, že humor je něco přesného a nepodplatného, že stojí vždycky na straně práva, dobrých sil a vůbec života.

Učils mne.

Večer co večer jsi mne vedl, učils mne, aniž jsi mne poučoval, vedl jsi mne, do mne nestrkaje.

Učils mne. Ale nejen to.

Dělal jsi mne, jako se z hlíny dělá socha. Víím, co jsem byl před setkáním s Tebou, jsem plný něžných otisků Tvých prstů, jsem plný ozvěn Tvého hlasu, jsem po krk zadlužen.

M. Horníček, 1977

J. Werich a M. Horníček v obnoveném *Caesarovi*, 1955.

Můj nejlepší mužskej na světě

Jsmen nejen dvojčata, nýbrž srostlá, to je fakt. Dělalí jsmen skoro celý život v tandemu. Šipky našich kompasů byly přitahovány týmiž póly; jeden sranda, okouzlení, druhý zvědavost, úžas, poezie. To se ví, že naše intelektu a temperamenty byly rozdílné, ale jakýmsi nepochopitelným procesem se dokonale doplňovaly do něčeho, co nebylo ani Janovo, ani moje, nýbrž naše. Dualita, která byla identitou. Dvě rovnoběžné kolejnice z rozličných kovů, jež mířily a zatáčely společným směrem. Svět V+W jsmen tomu říkali, jakýsi šišatý model světa, tak zvaného reálného. ...

Ta věc, ta chemopsychologická reakce, literárně dramatická hříčka přírody, nebo, chcete-li jaderná exploze srandy, zvaná V+W, trvala plných 60 let. Od r. 1920 do r. 1980. Vydátný kus století. Zvláštní na tom je, že jí nikdy nepřerušila ani porušila fyzická vzdálenost, ba ani ne několikaletá zámka.

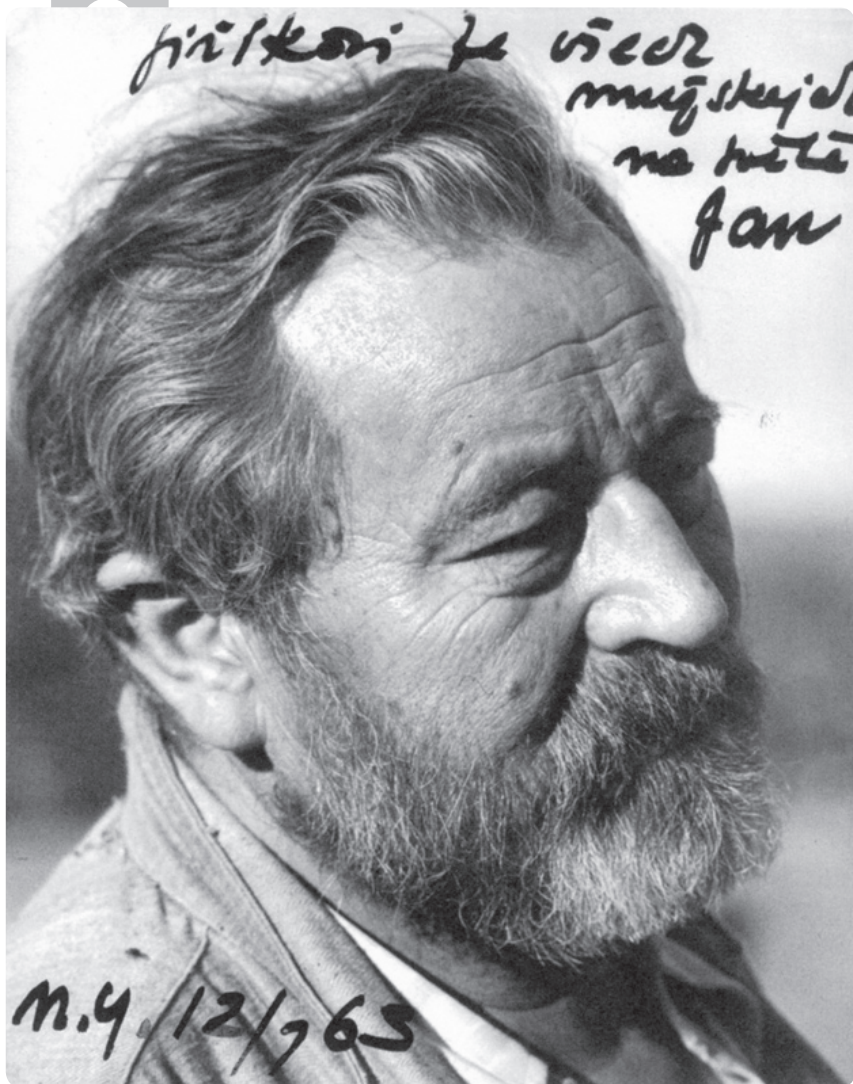
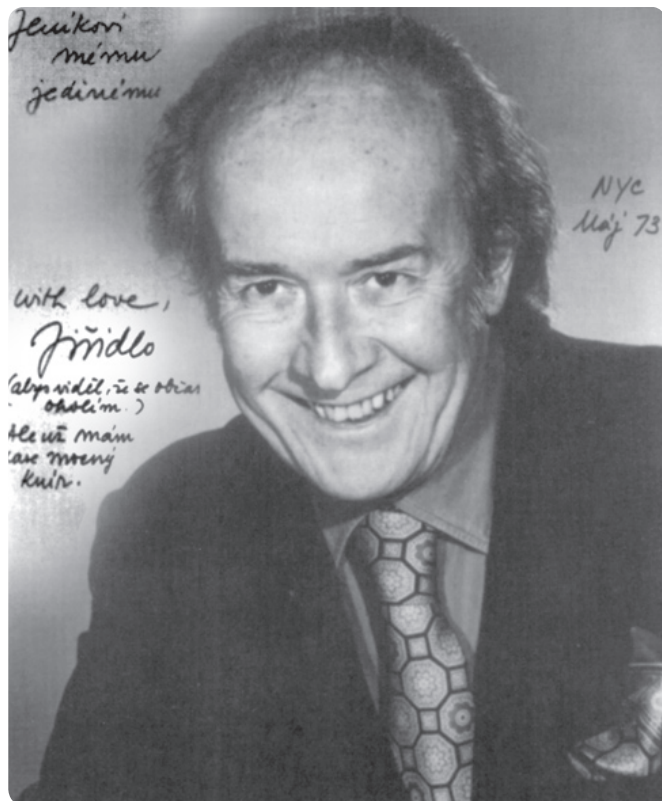
Jan Werich na Oravě při lovu hlavatek.

J. Voskovec, 1980

Naposled

Naposled jsme se viděli na vídeňském letišti, když jsem se na podzim 74 vracel do New Yorku z jedné z našich nejveselejších, ale taky nejzamýšlenějších schůzek. Byli jsme spolu přes tři týdny a někdy jsme sdíleli své soukromé vzpomínky a historky, jichž jsme se za celý život spolu nedotkli. Jan mě před mým odletem držel v medvědíh objetí a děkoval mi „za ten čas – za ten krásnej smutnoveselej dlouhej čas“. „Já děkuju tobě, Jeníku,“ jsem opáčil a on pokračoval: „Zase se uvidíme, Jiřídlo, teď musíme čím víc a častěj...“ A oba jsme s absolutní jistotou věřili, že to tak bude. A vida. Už jsme se nespatriili nikdy. „Never, never, never,“ jak běduje starý Lear s mrtvou Kordelií v náručí. Jistota je vůl, hlavně když se vztahuje k budoucnu ...

Voskovec o Werichovi, 1980

Divák se chechtá

Není možné, že divák se chechtal, protože někde v hloubi dobře věděl, že vidí a slyší pitvorný model nedorozumění daleko všeobecnějšího? Neviděl v nás jako v zrcadle svou vlastní bezmocnost a podráždění nad trampotami lidského sdílení? Neslyšel v našem obludném dialogu ozvěny z debat, výměn názorů, hádek, sporů, srážek, kraválů, skandálů a rvaček v nichž milenci, manželé, rodiče a děti, zdraví a nemocní, žalobci a obhájci, konduktéři a pasažéři, řidiči a lid pěší, sousedi, kališníci a papeženci, do smrti přátelé a na smrt nepřátelé mezi sebe metají mříž za mříží utkvělých představ, umíněných ješitností, zděděných předsudků a chronické nevědomosti spolu s přehršlemi očí za oko a zubů za zub?...

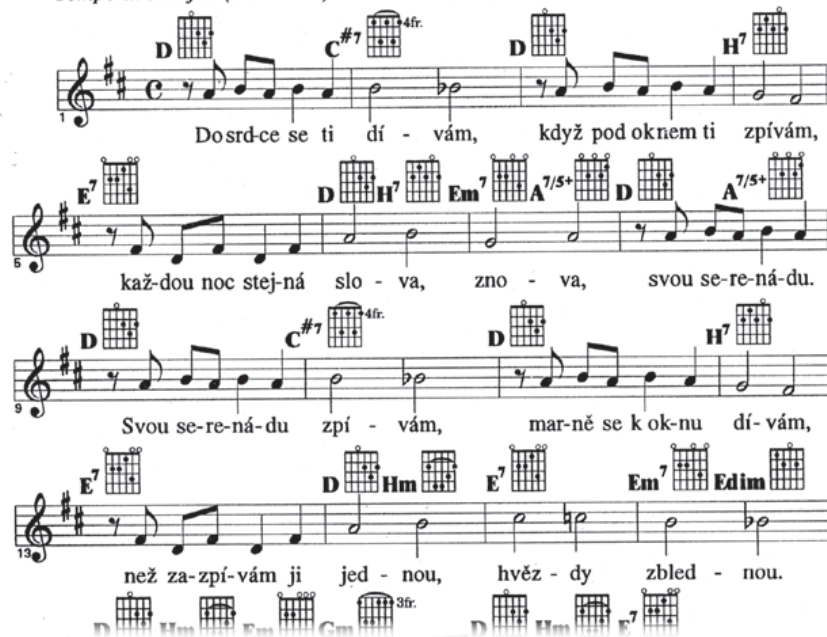
Já myslím, že to byla bezděká, bezprostřední satira jazykem na jazyk. Na hluchoněmost lidského sdílení. Na to, jak se rádi sami chytáme do motýlí sítě abstrakt. Jak si mažem po hubách med vymyšleností, místo abychom si smlsli na chlebu skutečnosti. Z abstrakt nejobecnější je slovo. S tím jsme si rádi hráli. Slovo je pro básníka a herce totéž, co atomové jádro je pro učence. Buďto klíč k ráji, nebo k peklu. Buďto řád, nebo chaos. Život, či smrt...

J. Voskovec, 1965

SVÍTÁ

Ze hry KAT A BLÁZEN

Tempo di slowfox (Moderato)

Dosrd-ce se ti dí - vám, když pod oknem ti zpívám,
 kaž-dou noc stej-ná slo - va, zno - va, svou se-re-ná-du.
 Svou se-re-ná-du zpí - vám, mar-ně se k ok-nu dí - vám,
 než za-zpí-vám ji jed - nou, hvěz - dy zbled - nou.

...

Chvíli ještě malou chvíli
 Až bude den bílý
 Bude konec dobrodružství
 Svítá, na východě svítá
 Každý příští den
 Bude jako sen
 Chceš-li uprchnout se mnou

Napsáno jednoho slunného letního dopoledne na terase kavárny Rond-Point des Champs Elysées, do filmu Pudr a benzin, který jsme tehdy v Paříži natáčeli. O sedm let později, za počasí podstatně sychravějšího, jsme první verš ocitovali na lístku, který jsme s Ježkem zrozeslali přátelům při odjezdu z Háchovy republiky do Spojených států.

(J. V.)

NIKDY NIC NIKDO NEMÁ

Z filmu PUDR A BENZIN

Tempo di foxtrot (Moderato)

Ce-lé lid-ské po-ko-le-ní mě-lo by víc po-ko-je,
 kdy-by by-lo to, co ne-ní a ne-by-lo to, co je.
 Ni-kdy nic ni-kdo ne-má mí-ti za de-fi-ni-tiv-ní,

...

Nikdy nic nikdo nemá mít za definitivní
 Neb nikdy nikdo neví co se může stát
 Řekne se třeba že se
 to a to stane tak a tak
 Ono to pak dopadne docela naopak

Řeknete-li dnes život je pes
 Co má být zítra za zvíře když je dnes pes
 Protože ani ten pes není dnes definitivní
 Neví se zdali se
 ze psa vlk nemůže stát